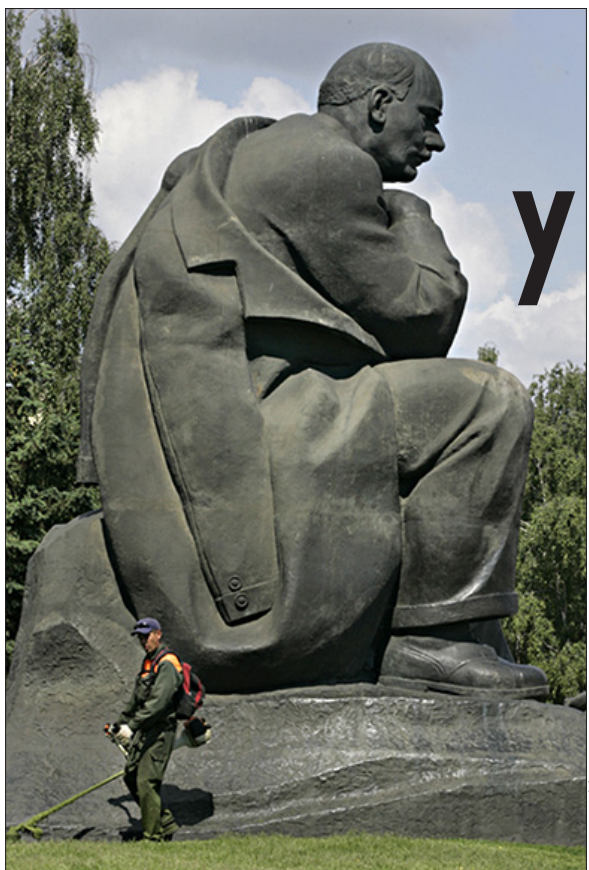

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

КОЛІЯ ДАРАЦКЕВІЧ

у Рэжым небясьпецы! А Айчына?

Магчыма, нам усім прыйдзеца згуртавацца, папярэджае **Аляксандар Фядута** пра пагрозу незалежнасці. Адказ **Валера Булгакава**: Не атаесамляйма Айчыны з рэжымам. Камэнтар **Аляксандра Класкоўскага**: Нам падкідваюць. Старонкі 4—6, 17.

Біскуп Дзям'янка — новы кіраўнік Касьцёлу

PHOTOBYMEDIANET

Вялікі кардынал Сьвёнтак сыходзіць.

Папа Бэнэдыкт XVI вызваліў з пасады кіраўніка Каталіцкае Царквы ў Беларусі кардынала Казімера Сьвёнтака, мітрапаліта Менска-Магілёўскага на грунце канону 401 параграфу 1 кодэксу кананічнага права.

Разам з тым, сьвяты айцец прызначыў Антонія Дзям'янку, тытулярнага біскупа Лесьвійскага і дапаможнага Менска-Магілёўскага, апостальскім адміністратарам *sede vacante i ad nutum Sanctae Sedis* названай мітрапалітальнай сталіцы. Сёньня ж біскуп Дзям'янка (на фота) прыме высокую пасаду, даручаную яму сьвятым айцом.

Працяг на старонцы 3.

Міраж пад назвай футбол

Старонкі 7—15.

камэнтары

Аляксандар Фядута. Краіна глухіх	4
Валер Булгакаў. Не атаесамляйма Айчыны з рэжымам	6
Аляксандар Класкоўскі. Гулі не аднаго ў лапці абулі	16

сусьветка

Віталь Тарас. Міраж пад назваю футбол	7
Зводная табліца па ўсіх фіналах на Чэмпіянатах сьвету	8
Наша былая калёнія на Чэмпіянаце!	11
Спэтакль зь лікам 4:2. Ілюзія прысутнасці	12
Б—Ч—Б	14
Газэтка дзеткам	15

люстра дзён

Галадоўка перабралася ў Менск	18
Натальля Гарбанеўская галадоўнікам	18
Чарговая прэмія Алесю Бяляцкаму	18
Вяртаньне князя	20
Фінляндызация Беларусі .	21
Бацька Сымона і Алены	22

з усіх старон

Уроцлаўскі фэстываль «Зараз Беларусь!»	24
---	----

культура

Другі крок у неба	26
-------------------------	----

воля і пятля

Чорная мытня	28
Хроніка за 6—12 чэрвеня	28

левым вокам

Лёлік Ушкін. Як правільна камэнтаваць Чэмпіятат сьвету па футболе	25
---	----

Каб штотыдзень атрымліваць газэту, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» цяпер, калі «Саюздрукам» і «Белпошце» забаронена распаўсюджваць газэту:

1) Просім усіх ахвотных чытаць газэту паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць па тэлефоне, факсам, праз пошту ці электронную пошту.

Тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84

e-mail: dastauka@tut.by

паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.

2) Просім кожную сям'ю чытачоў пералічваць на рахунак газэты ахвяраваньне з разьліку 6 000 рублёў на месяц. Гэтага будзе досыць для выхаду і дастаўкі газэты. У блянку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце ваш адрас, у тым ліку паштовы індэкс і код пад'езду. Тыя, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забясьпечыць выхад газэты на тры месяцы. Хто ж мае магчымасьць пераказаць 36 000 рублёў адразу, забясьпечыць публікацыю «НН» адразу на паўгоду.

Шчыры дзякуй за ахвяраваньне

А.С., В.П., Э.С., Анатолю Г., Сяргею К.,
Максіму К., А.Т., Міколу К., Натальлі
М., К.Р., Г.К., Міхаілу Ж., Івану К.,
Юр'ю М., Веры С., Але С., Марыі Г.,
Алесю С., С.Н., Зьмітру С., С.К., Р.К.,
Лідзіі Т., А.Б., Ш., А.Л., Альбэрту С.,
Натальлі Ж., Вадзіму Ж., Аўгінні М.,
Аляксандру П., Аксане С., З.С., Э.П.,
Івану Я., У.Л., Юр'ю Г., Аляксандру Ф.,
Г.Я., Р.Г., Віктару К., А.С., Аляксею П.,
В.М., Івану К., А.З., Анатолю В., Т.П.,
І.Л., В.Г., В.П., Н.К., М.Б., В.С., З.К.,
А.М., Ягору М., Ігару М., С.С., Сьвятла-
не В., Крысьціне К., Юр'ю М., Уладзі-
меру М., Ю.Г., Рыце Н., Георгію М.,
Мікалаю Б., І.З., Леаніду Г., Сяргею Ш.,
Віталю С., В.К., Аляксандру З., Пятру
Т., Андрэю Ш. зь Менску.

Мікалаю К. зь Лунінецкага раёну.

Пятру Ш., Сяргею С. зь Полацку.

Міхаілу К. зь Рэчыцы.

С.І., Барысу Ф., Генадзю Л., Зьмітру Т.,
Марыі Б., Валянціне З., Алене П., Рыго-
ру Л. зь Гомелю.

А.С., І.К. зь Воршы.

Аляксандру А. зь Пінску.

Іне П. зь Пухавіцкага раёну.

Аўгену Л. зь Лідзкага раёну.

Але П., Валяціну А., Людміле В., Пятру
П., Сямёну К., Зьмітру В., Георгію М. зь
Горадні.

Сяргею Г., В.Г., Вячаславу С., М.Ж.,
Аляксандру Р., М.М., Віктару М. зь Бара-
навічаў.

Васілю К. зь Віцебску.

Антону З. зь Валожынскага раёну.

Т.Ш., С.Р. зь Бярозы.

К.К., Г.Б., Т.Б. зь Магілёва.

Уладзімеру Ц. зь Лагойскага раёну.

Сьцяпану Г. зь Менскага раёну.

Івану Ю., Аўгену Ф. зь Бабруйска.

Вользе А. зь Любанскага раёну.

К.Ш. зь Браслава.

М.С. са Слуцку.

Багуславу У. зь Іўя.

Канстанціну Я. зь Жодзіна.

Паўлюку С. зь Горак.

Фёдару К. зь Талачына.

Н.А., М.Ш. зь Клімавічаў.

Лідзіі М. зь Калінкавіцкага раёну.

Аляксандру К. зь Маладэчна.

Сяргею Ц. зь Лепельскага раёну.

Дар'і Л. зь Смургонскага раёну.

На які рахунак пералічаць грошы?

Ахвяраваньне можна перавесці ў любым аддзяленьні банку, на любой пошце. Улічыце, што пры пераказваньні грошай паштовым пераводам пошта спаганяе дадаткова 3%, а пры пераводзе грошай празь «Беларусбанк» працэнту не бяруць.

На банкаўскай квітанцыі ў графе «Від плацяжа» трэба пазначыць:

«Ахвяраваньне». У графе: «Атрымальнік плацяжа» трэба пісаць: «Фонд выдання газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521». У графе «Найменаваньне банку» трэба пісаць: «МГДААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764». У графе «Рахунак атрымальніка» 3015 212 000 012. Пры перасыльцы грошай на пошце тое самае трэба пісаць у рубрыках «Каму» і «Куды».

У
н
у
м
а
р
ы

Вялікі кардынал

Кардынал, які беларусізаваў Касьцёл. Кардынал, які прайшоў камэру сьмяротнікаў Берасьцейскай турмы і савецкі канцлягер. Ён сыходзіць у 92 гады. Вялікі кардынал — чытайце пра яго ў наступным нумары «НН».

Працяг са старонкі 1.

Казімер Сьвэнтак, арцыбіскуп на пэнсіі, якому 21 кастрычніка гэтага году споўніцца 92 гады, працягне выконваць абавязкі Пінскага апостальскага адміністратара *ad nutum Sanctae Sedis*.

На пленарным пасяджэньні Канфэрэнцыі каталіцкіх біскупаў пасада старшыні была даверана Аляксандру Кашкевічу, біскупу Гарадзенскаму, які да гэтага часу быў намесьнікам старшыні. Пасаду намесьніка старшыні заняў Уладзіслаў Блін, біскуп Віцебскі.

Казімер Сьвэнтак нарадзіўся ў 1914 годзе. З 1991 г. арцыбіскуп, з 1994 г. кардынал.

Паводле catholic.by

Краіна глухіх

Айчына ў небаьспецы! Піша Аляксандар Фядута.

Папярэджаньня ніхто не пачуў.

Толькі за апошні тыдзень у Менску пабывалі расейскія палітычныя пэнсіянэры такога калібру, як віцэ-спікер Дзяржаўнай думы Сяргей Бабурын і экс-прэм'ер Расеі Яўген Прымакоў.

Мы ніколі не даведаемся, пра што яны насамрэч гутарылі з Аляксандрам Лукашэнкам. Сыстэма ўлады функцыянуе сёньня такім чынам, што скрозь пабудаваную між ёй і грамадствам сьцяну не пранікае інфармацыя. Ні туды, ні сюды.

«Уцечкі няма», — так дакладацьме старшыня КДБ Сьцяпан Сухарэнка. «Чутнасьці няма», — скажа хтосьці асьцярожнейшы. То бок «праслушка» генэральская акурат і функцыянуе. А вось чуць адно аднаго ўлада і грамадства няздатныя.

Разумны чалавек, ідэйна адданы цяперашняму рэжыму (назваў бы сапраўдным арыяцам, але, папершае, няпраўда, па-другое — крыўдавацьме), сказаў мне: «Дзе яны, вашы хвалёныя нацыянал-патрыёты?! Хіба яны ня бачаць, што Айчына ў небаьспецы?! Што інкарпарацыя можа адбыцца ня сёньня, дык заўтра? Што адзіная перашкода для інкарпарацыі — гэта нялюбы вам Лукашэнка? Увогуле, ці вы ўсе там разумееце, што ён — прэзыдэнт *вашай* краіны?!»

Разумеем.

І небаьспеку бачым.

Аляксандар Мілінкевіч — прывядзём гэту цытату ў соты раз на бачынах «Нашае Нівы»! — сказаў з гэтае нагоды: «Незалежнасьць Беларусі пад пагрозай, і можа так стацца, што барацьба за дэмакратыю будзе другаснай насупраць барацьбы за

існаваньне сваёй краіны».

Мілінкевіча ўжо абвінавацілі за гэта — да таго ж свае, дэмакраты: маўляў, удае, што апазыцыю і ўладу падзяляе толькі стаўленьне да такіх «другасных» рэчаў, як свабода і дэмакратыя.

Але ж Мілінкевіч у прыныце кажа пра другое. Ён ясна даў зразумець уладзе: калі пагроза сувэрэнітэту краіны стане рэальная і ўлада будзе абараняць гэты сувэрэнітэт, апазыцыя давядзе, што яна на справе ёсьць патрыятычнай апазыцыяй, і будзе бараніць сваю краіну. Нягледзячы на ўсю сваю нелюбоў да ўлады. Ня ўладу бараніць, а краіну — нават калі давядзецца апынуцца ў адным шыкце з генэралам Сухарэнкам і — страшна вымавіць — з самім Шэйманам. Мы ж памятаем, што Сьцяпан Мікалаевіч — старшыня Камітэту дзяржаўнай бясьпекі *Рэспублікі Беларусь*, а не напаўмітычнай *саюзнай дзяржавы* — ці кожны дзень памятае ён сам пра гэта? Ці толькі *калі-нікалі* ўзгадвае?

Чаго болей? Прысягацца сёньня ў адданасьці Вярхоўнаму Галоўнакамандуючаму? Але сёньня ён узначальвае не нацыянальны супраціў, але інстытут падаўленьня свабоды, і адзіныя рэальныя загады, якія атрымлівае «чалавек са стрэльбай» «зьверху», — «цягнуць і не пускаць».

Але — і тут безумоўная праўда Мілінкевіча — можа стацца так, што на гэта давядзецца забыцца. Як і на ўласныя амбіцыі.

Прафэсар Юры Хадька, адказваючы на мой «Ліст да Кангрэсу-2», пакрыўдзіўся за беларускую апазыцыю: як гэта — не прасіцца за стол перамоваў між Лукашэнкам і Захадам! Бяз нас, харошых?!. Дык мы ж...

Так, не прасіцца. Я дакладна сфармуляваў сваю думку: калі Лукашэнка, залежна ад патрэбы абароны беларускай дзяржаўнасьці, паспрабуе распачаць дыялёг з Захадам — ня лезьці і не замінаць! Пра што гаварыць у гэтай сытуацыі трэцяму? Маўляў, хай дзяржавы-гаранты будуць абараняць наш сувэрэнітэт толькі тады, калі Аляксандар Уладзімеравіч атрымае доступ да тэлевізійнага этэру? А іначай — хай згіне пракляты рэжым разам з нашай недапечанай дзяржаўнасьцю, хіба так?

У 1941—1945 г. нават расейскія антыкамуністы ня зычылі паразы сваёй краіне. Антон Дзянікін разумёў: не за Сталіна гіне салдат, а за нешта несувыммернае з сталінскімі рэпрэсіямі. Нешта гістарычна больш значнае. Я далёкі ад працягваньня гэтай паралелі, аднак для тых, хто ледзь ня сьветлую памяць генэрала Дудаева апяваў, яна мусіць набыць пэўны сэнс.

Калі заўтра Лукашэнка выступіць з прамоваю, што пачынаецца словамі «Браты і сёстры...» — якія ўмовы для супрацы прапануе апазыцыя? Так, гэты чалавек адняў у нас гістарычную сымболіку, зьдзекаваўся з нашай гісторыі, перасьледаваў нашу культуру. Але калі ён насамрэч стане адзіным гарантам будучага сувэрэнітэту краіны — няўжо сп.Тарас-juniog напару з салаўём расейскага імперыялізму сп.Пушковым будуць страшыць яго Гаагай? Цудоўна разумеючы пры гэтым (бо разумныя ж людзі), што альтэрнатывай Гаазе можа быць Масква. Не для Лукашэнкі — Масква. Для нас. Для яго ўласных дзяцей і ўнукаў, дзяцей і ўнукаў Тараса — ня толькі для Лукашэнкі! Няўжо гэта ня горш Гаагай? Мець гістарычны шанец пабудаваць уласную незалежную дзяржаву — і згубіць яе толькі таму, што Гаага

сталася такой жаданай мэтаю для помсьлівай чалавечай натуре...

Дый ня веру я ў ніякую Гаагу. Свайго часу Захад быў настолькі цыннічны, што пайшоў на перамовы з Гімлерам. А Лукашэнка, колькі б гістарычных глупстваў ён сам і ягоныя ідэолягі з абслугі ні нагадзілі, — ня Гімлер. Рэкаў крывы, этнічных чыстак, той татальнай галечы, якая была характэрная, скажам, для Румыніі эпохі позьняга Чаўшэску, за ім няма. І яшчэ: ён быў першым свабодным выбарам беларускага народу. Гэта — дастатковая гарантыя.

Мой дэмакратычны апанэнт гаворыць пра тое, што на тле галадоўкі моладзі на ўсё, апроч свабоды, трэба забыцца. Цалкам згодны з гэтым. Толькі свабода — яна розная. Можна думаць пра свабоду для нас, тых, хто жыве сёньня, каго ў гэтай самай свабодзе абмежаваў Лукашэнка. А можна думаць пра свабоду будучых пакаленьняў ад новай генэрацыі Мураўёвых-Віленскіх, «таленавітых адміністрацараў», як напішуць пра іх зноў-ткі Якавы Трашчанкі. «За нашу і вашу свабоду!» Нашай свабодай нашае пакаленьне распараджацца мае права. А вось іх свабодай, свабодай будучых беларусаў — не. І спрачацца зь цяперашняй уладай, змагацца зь ёю мы musim роўна ў той ступені, у каторай яна замахваецца на нашу свабоду. У тым ліку і апэлюючы да замежнай падтрымкі ад дэмакратычных супольнасьцяў Захаду і Ўсходу. А ў тых разох, калі ўлада будзе выступаць за незалежнасьць краіны і свабоду будучых пакаленьняў (у гэтым апошнім, вядома ж, ёсьць пэўныя сумневы), яе давядзецца падтрымліваць. У гэтым і ёсьць канструктыў любой апазыцыі, якая не жадае, каб разам з уладай ліквідавалася незнарок і краіна.

Мой суразмоўца, што добраахвотна ўзяў на сябе функцыю апраўданьня аўтарытарызму, мае на ўвазе, што пра свабоду для пакаленьня цяперашняга ўвогуле варта забыцца, калі мы працуем на будучыню незалежнае Беларусі: маўляў, згадзецца з тым, што

Lukashenka — forever, расслабцеся і атрымоўвайце задавальненьне. Ня згодны. Рабы няздольны абараняць сваю краіну. Сваю краіну абараняюць толькі тыя, хто лічыць сябе свабодным. Не гарматнае мяса змагалася з Гітлерам — народ, якому было ўсё адно што губляць. Менавіта тады, калі губляць няма чаго (ня толькі ў сэнсе матэрыяльным, але і ў сэнсе духоўным), зброя (у тым ліку і духоўная) абарачаецца супраць сваёй жа ўлады.

Спсп.Праляскоўскія et cetera, нібы мядзьведзь, які дубаломна ўкараняе прынцыпы аднадумства, акурат гэтага боку і не жадаюць бачыць.

Дарэчы, Сталін гэта зразумеў. У першыя дні паразаў ён і царкву вырашыў адрадыць, і ціск на культуру стаў трохі меншы. Так, не крытычна, — але ўсё-такі было. І калі сёньняшнія ідэолягі мяркуюць, што іх пакуль «не прыціснула», то ці застанецца хоць што-кольвек, на што яны будуць абаяцца, калі насамрэч давядзецца выкідаць лэзунг «Айчына ў небаўспецы!». Бо на тое, што гнецца і прагінаецца, —

Калі ўлада хоча пачуць ад нас лэзунгаў у абарону сувэрэнітэту, ёй трэба проста павысіць узровень чутнасьці.

не абAPERціся. Давядзецца «ворагаў народу» выпускаць з турмаў і гета, дазваляць газэты і сайты. Айчынная вайна на тым і будзеца, што ўсе адчуваюць сябе дзецьмі Айчыны. А не саюзнае дзяржавы.

Усё няшчасьце ў тым, што чутнасьць у нашай краіне паганая. Улада так доўга і нудна дамагалася тае цішы, што зараз, калі сама ж яна адчувае небаўспеку, крыку яна ня чуе. Крычэць няма дзе. У дзяржаўных газэтах? Дык амбасадар можа пакрыўдаваць. На дзяржаўнай тэлевізіі? Там Мілінкевіча «мочаць», нібы ён адзіная праблема, што засталася ў гэтай краіне. А мы з нашымі накладамі... Чытачы нас атрымліваюць, а ўлада

добрасумленна пазбавіла сябе мажлівасьці чытаць недзяржаўную прэсу, выгнаўшы нас з пошты і «Саюздруку». Цяпер гэта і яе праблема. У эпоху Мікалая I быў такі маскоўскі паліцмайстар — Леў Міхайлавіч Цынскі. Ён надзвычай дакладна адказаў славянафілу Івану Аксакаву: «Мы чуюм ціш». Ня крыкі — ціш. Уладзе зручней жыць у пустэльні, дзе ніхто не крычыць і не працівіцца.

Дый каму крычэць? Грамадзянскай супольнасьці? Міністар юстыцыі ўсіх так зачысьціў, што толькі дзіркі блішчаць, як катовы яйцы. Партыям? Дык уся махіна дзяржаўнай прапаганды столькі год запэўнівала люд, што яны — нікчэмнасьць...

Карацей, за што змагаліся, на тое й нарваліся. А гэта ж для нас гаворка ідзе *толькі* пра Айчыну, якая, *мабыць*, сапраўды ў небаўспецы. А для яе, для ўлады, — яшчэ і пра мільярд даляраў газавай дэльты штогод. Гэта дэльта — так ужо выйшла — наўпрост звязаная з сувэрэнітэтам Беларусі. І нават калі Айчына застанецца, дэльта пэўне ж зьнікне. Застанецца нафтавая, даволі значная, але на яе селі іншыя людзі, а таму газавы мільярд таксама губляць ня хочацца. А ўжо разам зь ліквідацыяй Айчыны (для нас) і нафтавая дэльта (для іх) счэзьне назаўсёды. А ці хочацца яе — нафтавую дэльту — згубіць?

Але калі ня хочацца, калі ўлада так відавочна чакае ад нас лэзунгаў у абарону сувэрэнітэту, дык хоць бы сама пачула іх. Падвысьце ўзровень чутнасьці. Прадэманструйце, што чуецца.

І тым ня менш, браты і сёстры, Айчына, выглядае на тое, сапраўды ў небаўспецы. Крычэць давядзецца. Няхай нават — што і відавочна — пасья сустрэчы «вялікай восемкі» ціск на Беларусь сур'ёзна зьнізіцца, ён можа застацца на ўзроўні дылемы «здайце рубель, адмоўцеся ад газатранспартнай сыстэмы, ці...». Тады будзе запозна спрачацца, хто менавіта давёў краіну да такога мізэрнага стану. У крытычныя хвіліны пытаньне ж ня ў тым, хто вінаваты, а ў тым, што рабіць.

Камэнтар Валера Булгакава да заявы Аляксандра Фядуты:

Не атаесамляйма Айчыны з рэжымам

Па-першае, не падмяняйце паняццёў. Па-другое, цяперашняя сытуацыя — лягічнае наступства авантурнай палітыкі Лукашэнкі. Па-трэцяе, канфлікт з Расеяй няхай рэфармуе светапогляд эліты.

Заява А.Фядуты зводзіцца да ідэі, што апазыцыйі трэба нейкім чынам падтрымаць, разьдзяліць клопат улады ў новых умовах, якія ўзьнікнуць у выпадку, калі цэны на газ узрастуць утвая, а мо і ў чатыры разы. То бок беларуская апазыцыя ў гэтай сытуацыі мусіць выбіраць паміж нейкімі абстрактнымі ідэаламі, прынцыпамі і патрыятычным абавязкам, клопатам аб незалежнасьці нашай краіны. Ход такіх разважанняў у мяне заўсёды выклікае адчуваньне падмены паняццёў.

У цяперашніх варунках пытаньне пра незалежнасьць Беларусі не стаіць. Кансэнсус аб сувэрэнітэце фактычна дасягнуты за апошнія 15 гадоў: за незалежнасьць выступае і Лукашэнка, і грамадзянская супольнасьць, і, як паказвае сацыялягічнае апытаньне, бальшыня насельніцтва за незалежнасьць адназначна. І ў такіх кантэкстуальных варунках мне здаецца, што гаворка ідзе пра спэкуляцыю і падмену паняццёў. Мы трапляем ў пастку мыслення Лукашэнкі, дзяржаўных ідэолягаў, якія атаясамліваюць Беларусь з сучасным беларускім рэжымам.

Сытуацыя, якую мы цяпер назіраем, зьяўляецца лягічным наступствам

авантурнай палітыкі Лукашэнкі, які не хацеў увесць гэты час зразумець сэнс імперскай палітыкі Масквы і працягваў заігрываць з расейскім мядзьведзем. Тое, што мы маем, сытуацыя, калі Расея рэзка мяняе правілы гульні, ёсьць наступствам стратэгічна памылковай палітыкі рэжыму. Беларускі кіраўнік спрабаваў вярнуцца да кансэрватыўнай савецкай мадэлі ўзаемадачыненьняў з імперскай мэтраполіяй, што фактычна робіць яго ў пэўнай ступені наступнікам Машэрава: у абмен за палітычную ляльнасьць і паскораную асымляцыю ён патрабаваў неабходныя рэсурсы па нізкіх цэнах. Акурат сёньняшняя сытуацыя з газавым шантажом з боку Расеі паказвае, што гэтая мадэль дачыненьняў не працуе, што Расея крута мяняе правілы гульні і ёй не цікавыя такія сымбалічны палітыка-эканамічны абмен. Расею у першую чаргу цікавіць іншая сыстэма дачыненьняў, калі палітычная ляльнасьць і рэсурсы канвэртуюцца ў заваёвы расейскага капіталу на ўнутраным рынку Беларусі.

Лукашэнка ж гэтага ўпарта не хацеў разумець і прызнаваць.

Хацеў бы тут закрануць такое пытаньне: тое, што адбываецца, насамрэч на руку усім беларускім элітам, бо нават пралукашэнкаўская эліта мусіць зразумець, што Расея ня нейкая казачніца, што выконвае ўсе пажаданьні за так, што гэтая імперыялістычная капіталістычная дзяржава, якая перасьледуе перадусім нейкія свае ўласныя эканамічныя інтарэсы. Гэта як у нацыяналістычным беларускім

дыскурсе існавала мітэлягізацыя беларускага народу як самага сьвятога, прыўкраснага і выключнага на эўрапейскім кантынэнце, так і ў праўладных колах ўзьнікала мітэлягізацыя Расеі як адзінай апоры, абaperціся на якую можна ў любы час і практычна задарма, каб вырашыць любыя свае ўнутраныя праблемы. Гэта зусім ня так. І гэты канфлікт, калі ён будзе разьвівацца паводле жорсткага сцэнара, мусіць паспрыяць рэфармаваньню светапогляду эліты.

Таму спэкуляцыі накшталт фядутаўскай мне падаюцца не да канца прымальнымі. Пытаньне пра беларускую незалежнасьць не стаіць, яно ўздымаецца толькі ў выніку нейкіх ня вельмі строгіх у лягічным пляне пабудоваў палітычных аналітыкаў. Насамрэч стаіць пытаньне пра выжывальнасьць і стабільнасьць лукашэнкаўскага рэжыму ў новай сытуацыі. Ізноў жа, пытаньне гэтае ня мае нейкага прыцэлу на 2007 г. Увогуле існуе меркаваньне, што ў 2007 г. шараговы беларус не адчуе на сабе падвышэньня цэнаў. Праблема ж у тым, што лукашэнкаўцы выдатна разумеюць: гэтае падвышэньне б'е па нейкім эвэнтуальным чацьвертым тэрміне. Папросту ў выніку падвышэньня цэнаў на газ будзе разбураны той дэ-факта сацыяльны кантракт, які яднае беларускага прэзыдэнта зь беларускім народам. Калі папулісцкія абяцанкі далейшага росту ўзроўню жыцьця ня спраўдзяцца, у 2011 годзе ў лукашэнкаўцаў ня будзе аргумэнтаў на сваю карысьць.

Глядзім на поле — ўглядаемся ў сябе. Піша Віталь Тарас.

Напісаць нешта новае пра футбол цяжка не таму, што кожны, хто хоць аднаго разу ў жыцці ганяў мяч, лічыць сябе знаўцам гэтай гульні. Цяжкасьць у тым, што ў футболе безьліч абліччаў.

Можна ставіцца да футболу як да спаборніцтва дарослых дзецюкоў, якім няма куды выліць энэргію ды назапашаную дома ці на працы агрэсію. Але гэты варыянт, насамрэч, ня мае ніякага дачынення да гульні, якую ў экстатычным захапленні глядзяць мільярды людзей у свеце — у тым ліку і самі аматары дваровага футболу.

Можна ўспрымаць футбол выключна як гульню — са сваімі строгімі правіламі, мудрагелістымі камбінацыямі, тактыкай і стратэгіяй. Свайго роду шахматы з жывымі фігурынамі на дошцы.

Галава як мяч у варотах

Прыхільнікі гэтай гульні ёсць свайго роду сэктантамі, колам пасьвячоных, ці, дакладней сказаць, — вар'ятаў. Яны могуць цэлымі днямі разважаць з сабе падобнымі аб тым, хто якую ступеньку зойме ў турнірнай табліцы, каго з лавы запасных гульцоў галоўны трэнэр выпусьціць на наступны матч, альбо падрабязна будуць разьбіраць які-небудзь эпізод ля брамы спаборніка: хто якую пазыцыю займаў, хто каму павінен быў даць пас і колькі мілімэтраў не хапіла для таго, каб мяч трапіў у браму. Глядзець футбол у кампаніі з такімі вар'ятамі (калі толькі ты сам не вар'ят) — сапраўдная пакута. Кожны пас, удар альбо рух кожнага футбаліста будзе адкамэнтаваны, незалежна ад таго, што гаворыць тэлекамэнтатар.

Працяг на старонцы 8.

WWW.GAZETA.PL

Хто ня можа ўзбуджацца падчас матчаў?

Патрыярх Нон Нгет гораду Пнампэн (сталіцы Камбоджы) паведаміў 40 тысячам камбаджыйскіх будыйскіх манахаў, што празьмернае ўзбуджэньне падчас прагляду тэлетрансляцый з Чэмпіянату сьвету можа пагражаць выгнаньнем з супольнасьці.

— Разьвіцьцё тэхналегій робіць немагчымым кантроль за тым, хто і дзе праглядае матчы, — гаворыць Нон Нгет. — Тэлевізійныя трансляцыі даступны практычна ўсюды, як і адпаведная тэхніка. Але манахі павінны глядзець матчы спакойна! — настойвае Нгет.

Патрыярх Нон Нгет прыгразіў, што ўскрыкі, воплескі, галашэньні і празьмерная рухлівасьць падчас матчаў могуць стаць прычынай пазбаўленьня манаскай расы.

Столькі ўдзельнікаў нацыянальнай лігі паслалі на Чэмпіянат:

Англія	104	(у 2002-м — 94)
Італія	72	(79)
Гішпанія	58	(58)
Германія	58	(49)

Міраж пад назвай футбол

Працяг са старонкі 7.

Пры гэтым аўтар хатняга камэнтару, зразумела, зрабіў бы на месцы любога футбаліста ўсё значна лепей і дакладней.

Паводле моцы шкодных эмоцыяў, якія нармальны чалавек адчувае сярод такіх заўзятараў, іх можна параўнаць хіба з аматарамі падказваць суседу ў кіназалі, які ўпершыню глядзіць дэтэктыўны фільм, што будзе далей і хто забойца...

Можна ставіцца да футболу як да шоў-бізнэсу. Тым больш, што гэта і ёсць сёння сапраўдны шоў-бізнэс, дзе ўсё разлічана і пралічана — ад колеру бутсаў і рэкламы на майках футбалістаў да вынікаў некаторых (пакуль яшчэ ня ўсіх) матчаў. Тое, што адбываецца на полі, для бізнэсу мае куды меншае значэнне, чым тое, што адбываецца па-за полем і называецца таямнічым словам «трансфер». На справе гэта ўсяго толькі апэрацыя куплі-продажу. Сам гулец цікавы шоўмэнам ня столькі сам па сабе, колькі іх цікавяць асобныя часткі ягонага цела — кожная нага застрахаваная ў залежнасці ад моцы ўдару. Галава — асобна. Для шоўмэна гэтая частка цела мае такое самае значэнне, як і для футбаліста з анэкдоту. На пытаньне: навошта яму патрэбная галава, акрамя таго, каб забіваць галы, футбаліст адказвае — я ёй ем. Галовамі футбалістаў шоўмэн ня столькі забівае мячы ў чужыя брамы, колькі «закалочвае бабкі». Зрэшты, і футбаліст — таксама. І ўсё гэта дзякуючы таму, што галовы мільёнаў глядачоў падчас чэмпіянату сьвету, як заўважыў адзін гумарыст, усе як адна падобныя паводле свайго зьмесьціва на мяч, які на шалёнай хуткасьці ляціць у сетку брамы.

Няўжо Ільліч?!

Ад гэтай катэгорыі глядачоў зусім недалёка стаяць тыя, для каго футбол — рэлігія. Для іх дзень пачынаецца і сканчваецца футболам. І пажадана, каб такіх дзён на тыдзень было сем. Перапынак у чэмпіянаце перад адной восьмай фіналу для іх — сапраўдная

Зводная табліца па ўсіх фіналах Чэмпіянатаў сьвету:

Каманда	Фіналы	Матчы	Перамогі	Нічыі	Паразы	Галы	Пункты
1. Бразылія*	17	87	60	14	13	191—82	194
2. ФРГ/Германія*	15	85	50	18	17	176—106	168
3. Італія*	15	70	39	17	14	110—67	134
4. Аргентына*	13	60	30	11	19	102—71	101
5. Англія*	11	50	22	15	13	68—45	81
6. Францыя*	11	44	21	7	16	86—61	70
7. Гішпанія*	11	45	19	12	14	71—53	69
8. СССР/Расея	8	37	17	6	14	64—44	57
9. Югаславія/Сэрбія і Чарнагорыя*	9	37	16	8	13	60—46	56
10. Швэцыя*	10	42	15	11	16	71—65	56
11. Уругвай	10	40	15	10	15	65—57	55
12. Галіяндцы*	7	32	14	9	9	56—36	51
13. Вугоршчына	9	32	15	3	14	87—57	48
14. Польшча*	6	28	14	5	9	42—36	47
15. Мэксыка*	12	41	10	11	30	43—79	41
16. Аўстрыя	7	29	12	4	13	43—47	40
17. Бэльгія	11	36	10	9	17	46—63	39
18. Чэхаславакія/Чэхія*	8	30	11	5	14	44—45	38
19. Румынія	7	21	8	5	8	30—32	29
20. Чылі	7	25	7	6	12	31—40	27
21. Данія	3	13	7	2	4	24—18	23
22. Парагвай*	6	19	5	7	7	25—34	22
23. Партугалія*	3	12	7	0	5	25—16	21
24. Швайцарыя*	7	22	6	3	13	33—51	21
25. ЗША*	7	22	6	2	14	25—45	20
26. Камэрун	5	17	4	7	6	15—29	19
27. Шатляндцы	8	23	4	7	12	25—41	19
28. Харватыя*	2	10	6	0	4	13—8	18
29. Баўгарыя	7	26	3	8	15	22—53	17
30. Турцыя	2	10	5	1	4	20—17	16
31. Пэру	4	15	4	3	8	19—31	15
32. Паўднёвая Карэя*	6	21	3	6	12	19—49	15
33. Ірляндыя	3	13	2	8	3	10—10	14
34. Паўночная Ірляндыя	3	13	3	5	5	13—23	14
35. Нігерыя	3	11	4	1	6	14—16	13
36. Калюмбія	4	13	3	2	8	14—23	11
37. Коста-Рыка*	2	7	3	1	3	9—12	10
38. Марока	4	13	2	4	7	12—18	10
39. Нарвэгія	3	8	2	3	3	7—8	9
40. Сэнэгал	1	5	2	2	1	7—6	8
41. ГДР	1	6	2	2	2	5—5	8
42. Японія*	2	7	2	1	4	6—7	7
43. Альжыр	2	6	2	1	3	6—10	7
44. Саудаўская Арабія*	3	10	2	1	7	7—25	7
45. Уэльс	1	5	1	3	1	4—4	6
46. ПАР	2	6	1	3	2	8—11	6
47. Туніс*	3	9	1	3	5	5—11	6
48. Паўночная Карэя	1	4	1	1	2	5—9	4
49. Куба	1	3	1	1	1	5—12	4
50. Іран*	2	6	1	1	4	4—12	4
51. Эквадор*	1	3	1	0	2	2—4	3
52. Ямайка	1	3	1	0	2	3—9	3
53. Гандурас	1	3	0	2	1	2—3	2
54. Ізраіль	1	3	0	2	1	1—3	2
55. Эгіпет	2	4	0	2	2	3—6	2
56. Кувэйт	1	3	0	1	2	2—6	1
57. Аўстралія*	1	3	0	1	2	0—5	1
58. Балівія	3	6	0	1	5	1—20	1
59. Ірак	1	3	0	0	3	1—4	0
60. Славенія	1	3	0	0	3	2—7	0
61. Канада	1	3	0	0	3	0—5	0
62. Інданэзія	1	1	0	0	1	0—6	0
63. ААЭ	1	3	0	0	3	2—11	0
64. Кітай	1	3	0	0	3	0—9	0
65. Новая Зэляндцыя	1	3	0	0	3	2—12	0
66. Грэцыя	1	3	0	0	3	0—10	0
67. Гаіці	1	3	0	0	3	2—14	0
68. Конга (Заір)	1	3	0	0	3	0—14	0
69. Сальвадор	2	6	0	0	6	1—22	0
. Ангола*	—	—	—	—	—	—	—
. Гана*	—	—	—	—	—	—	—
. Тога*	—	—	—	—	—	—	—
. Трынідад і Табага*	—	—	—	—	—	—	—
. Украіна*	—	—	—	—	—	—	—
. Кот-д'Івуар*	—	—	—	—	—	—	—

Заўвагі:

- у табліцы за перамогу налічваецца тры пункты;
- матчы, закончаныя штрафнымі ўдарамі, разглядаюцца як нічыі;
- ня ўлічваюцца галы, забітыя падчас пэнальці ў дадатковым часе;
- зоркачкай (*) адзначаны ўдзельнікі Чэмпіянату сьвету ў Германіі.

трагедыя. Футбалісты для іх — жывыя багі альбо, у крайнім выпадку, ідалы. Ідалы, як і куміры, вядома, дзеля таго й ствараюцца, каб іх ад часу да часу скідалі з п'едэсталаў. Учорапні кумір для сапраўднага заўзятара не кумір.

Даўно заўважана псыхологамі — калі вы хочаце зьбіць з панталыку якога-небудзь навязьлівага заўзятара, які дурыць вам галаву сваімі захапленнямі футбольнымі зоркамі, лепей за ўсё пачаць з ім размаўляць таксама пра зорак. Але — колішніх. Не пра Ранальдыньё, Бэкхэма, Драгба ці Шаўчэнку, а, скажам, пра гульцоў менскага «Дынама» ўзору 1982 году. Ці — пра Мустыгіна й Чысьленку. Высокай класы былі футбалісты. Пачатку 1960-х гадоў. Загаварыўшы пра іх з сучасным заўзятарам, вы ўбачыце, як знікае ягоны энтузіязм, цягнуець вочы.

Зразумела, ёсць зоркі мінулага, якімі прынята захапляцца ва ўсе часы. Але не крыгькаваць. Пэле, Марадона, Бобі Чарлтан. Яны — як Маркс, Энгельс і Ленін, якіх трэба ведаць, але не абавязкова чытаць. У нашым выпадку — не абавязкова бачыць гульні колішніх куміраў, а тым больш разьбіраць яе. А калі вы раптам побач з Пэле ўгадаеце іншага бразыльца — кульгавага генія футболу Гарынчу, дык на вас паглядзяць як на дысыдэнта ці рэвізіяніста. Калі ўвогуле ўспомняць, канечне, хто такі Гарынча і які фантастычны дрыблінг дэманстраваў ён на полі.

Дарэчы, зусім нездарма за савецкім часам быў папулярны анэkdот пра чалавека, які ня змог пазнаць на фатаграфіі Пэле. Калі яму настойліва паралі ўспомніць, усё-ткі, імя, якое ведаюць дарослыя й дзеці ва ўсім сьвеце, той жакнуўся: няўжо гэта Ўладзімер Ільіч?

Так футбол прыйшоў на зьмену

WWW.GAZETA.PL

рэлігіі марксізму. Першым сярод бальшавікоў такі зыход прадчуваў савецкі пасол у Ангельшчыне. Здаецца, ягонае прозьвішча было Майскі (таксама, дарэчы, як і ў аднаго зь беларускіх спартовых камэнтатараў). На пытаньніне «Ці хутка ў Ангельшчыне будзе пралетарская рэвалюцыя?» той нібыта адказаў: «Рэвалюцыя ў

Ангельшчыне ня будзе, пакуль там існуе футбол».

Ня толькі ва Ўкраіне «аранжавыя»

І тут мы пераходзім да яшчэ адной катэгорыі людзей, якія бачаць і любяць у футболе перш за ўсё палітыку. Калі футбалістаў адпраўляюць у лягер ці расстрэльваюць, як гэта здарылася пасля проігрышу савецкай каманды камандзе «рэвізіянісцкай Югаславіі», — гэта, вядома, крайні выпадак. Таксама, як і «футбольныя войны» ў Лацінскай Амэрыцы.

Але кожнага разу, калі на полі сустракаюцца зборныя Нямецчыны й Ангельшчыны, ангельскія фаны, у тым ліку й журналісты, згадваюць Другую сусьветную вайну.

Працяг на старонцы 10.

На мундыялі можна зарабіць

1. 20 кліентам, якія купяць тэлевізар за 1 тысячу фунтаў у Блэйргэўры (Усходняя Шатляндыя), будуць вернуты патрачаныя грошы, калі каманда Сьэна Ёрана Эрыксана здабудзе тытул чэмпіёнаў сьвету. Англічане абурваюцца, у той час як мясцовыя жыхары лічаць прапанову вельмі забавнай. «Гэта амаль расізм», — заявіў адзін з ангельскіх жыхароў Блэйргэўру. Ёсць і іншыя такія прапановы, ужо без падтэксту. Так, у выпадку перамогі каманды Эрыксана лаптоп «Тошыбы» патаньнее на 66%, а домаўладальнік зь Лёндану адмовіцца ад ежы.

2. «Таймз» зацікавілася тым, хто на мундыялі страціць. «Ёсць людзі, якія хочуць, каб Англія выбыла як мага раней», — пішуць журналісты. Гаворка ідзе пра ўладальнікаў рэстаранаў (яны апусьцелі, бо ўсе сядзяць дома), пунктаў пракату DVD-дыскаў (замест фільмаў кліенты веча-чарамі ліпнуць да тэлевізара) і букмэкеры (перамога Англіі азначае для іх фінансавую катас-трофу). «Чакаюцца вельмі нэрвовыя тыдні. Кожны тыдзень удзелу Англіі ў мундыялі — гэта падзеньне продажаў», — гаворыць работнік магазыну гаспадарчых тавараў.

Мадэлька Раіса Алівэйра — дзяўчына слаўтага Ранальда

Працяг са старонкі 9.

А калі Японія выйграе ў Расеі, у Маскве, на Краснай плошчы, пачынаюць падпальваць аўтамашыны. Калісьці, у далёкім 1982-м, менскае «Дынама» стала чэмпіёнам СССР, нахабна парушыўшы негалосны табэль аб рангах. Нават маскоўскі «Спартак» — улюбёную каманду Палітбюро і асабіста генсека — каманда пад кіраўніцтвам Эдуарда Малафеева тады перайграла. Як цяпер зразумела, дзёрзкая выхадка датуль сыцішлых беларусаў прадвяшчала, насамарэч, хуткі скон Савецкага Саюзу.

З таго часу ні менскае «Дынама», ні зборная Беларусі вялікіх посьпехаў ня мелі. І наўрад ці хутка будуць мець. Бо футбол, у адрозьненне ад таго ж хакею, да прыкладу, у найменшай ступені залежыць ад грашовых уліваньняў. Інакш чым патлумачыць, што СССР шмат разоў быў чэмпіёнам сьвету ды Эўропы па хакеі і

ніводнага разу — па футболе? А вось посьпехі савецкага клюбнага футбалу ў Кубку кубкаў (быў такі ў мінулым стагодзьдзі) зьвязаныя з сапраўды нацыянальнымі камандамі — «Дынама-Кіеў» і «Дынама-Тбілісі»!

Тагачасны герой кіеўскага «Дынама» Блахін трэніруе Украіну, якая прабілася ў фінальную частку ЧС-2006 і гуляе цяпер з грандамі сусьветнага футбалу — гішпанцамі, на зайздрасьць расейцам і беларусам.

Чаму ж беларусы глядзяць чэмпіятат сьвету, калі яны зусім чужыя на гэтым сьвяце жыцьця? Цікавіць іх, вядома ж, ня тое, ці праб'юцца далей славянскія каманды — Сэрбія й Чарнагорыя (краіны няма, а каманда яшчэ ёсьць — вось такія дзівосы бываюць у футболе), Польшча, Чэхія, Украіна. (Зрэшты, патрыёты мясцовага гатунку палякаў з чэхамі сапраўднымі славянамі лічыць ня хочучь.) Альбо — ці пераможа, нарэшце,

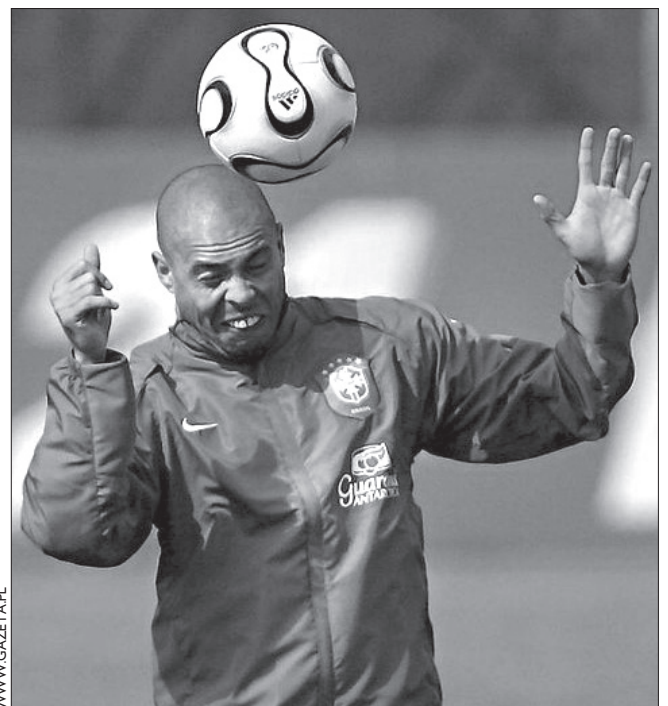
Міраж пад назвай футбол

Стары Кантынэнт Новы Сьвет? Футболу такі прымітыўны падзел не пасуе. Ды паспрабуй тут разьбярэся — афрыканскія таленты гуляюць за ангельскія й французскія клубы, аргентынцы — за італьянскія, палякі — за нямецкія, а за Швэцыю выступае футбаліст з падазроным прозьвішчам Ібрагімавіч.

А ўсё-ткі — сьцягі, гімны, нацыянальныя колеры ды эмблемы на тварах заўзятараў... Аранжавыя галандзкія заўзятары нагадваюць усяму сьвету, што не Украіна першай абрала гэты колер як сымбаль рэвалюцыі, а — пратэстанцкія Нідэрлянды ў XVI ст. І чырвоны георгіеўскі крыж на белым ангельскім палотнішчы пра нешта кажа сэрцу беларуса, ці ня праўда?

Шукаць у полі свабоды

Але ж і ня гэта галоўнае. Футбол як гульня, у якой спалучыліся індывідуальнае і калектыўнае, разьлік і натхненне, мужнасьць і хітрасьць, скаржы ўсе народы, бо кожны народ, як і кожны чалавек, знаходзіць у ёй тое, што адпавядае ягонаму ўласнаму характару. Ён, футбол, бясконца шырокі й разнастайны, як само жыцьцё. Але ёсьць адметнасьці, якія робяць гэтае відовішча асабліва прыцягальным для людзей. Гэта, па-першае, пачуцьцё свабоды, уласьцівае футбалу. Тупая фізычная сіла ня здольная гарантаваць перамогу. Некалі татальны футбол, прыдуманы галандцамі, стаў своеасаблівай процівагай таталітарызму, у

...і сам Ранальда.

тым ліку ў спорце. І хоць Галяндцы прайграла Аргентыне ў 1974-м, галяндцы заваявалі сэрцы гледачоў ва ўсім сьвеце назаўжды.

Сёньня нямецкая футбольная зборная, якую заўсёды раней параўноўвалі зь цяжкой бязлітаснай машынай, дэманструе зусім іншую — лёгкую, раскаваную і элегантную — гульню. І тым заваёўвае сымпатыі сучасных гледачоў. Хоць і неабавязкова яна прынясе немцам чэмпіёнства. Тут няма лёгкі. Некалі ў 1982-м, у Гішпаніі, французы прайгралі ў паўфінале немцам, скарыўшы, тым ня менш, сваёй прыгожай гульнёй футбольнае чалавецтва.

Прыходзіць на памяць і колішні матч Нямецчыны з Аўстрыяй. Няважна, на якім чэмпіянаце гэта было. Гэта быў татальны антыфутбол. Абедзве каманды задавальняла нічыя, і футбалісты проста імітавалі гульню. Не, яны рухаліся, нават білі ад часу да часу па

WWW.GAZETA.PL

брамах адно аднаго. Але гледача нельга падмануць. Увесь матч — а на трыбунах былі і немцы, і аўстрыйцы — над стадыёнам стаяў сьвіст. Такія матчы таксама здараюцца калі-нікалі. Але футбол, як і тэатар, не даруе фальшу. Любая імітацыя,

падман, удары ззаду па нагах адразу бачныя мільёнам гледачоў. Мабыць, таму яго так любяць і ў Беларусі. Шукаюць у гульні тое, чаго так не хапае ў жыцці? Толькі аднаго футбол ня ў стане зрабіць. Ён ня можа

прымусяць гледачоў самім зрабіцца дзейнымі асобамі. Футбол — гэта вялікая ілюзія сучаснасьці. Фантастычны міраж, памножаны на мільёны тэлеэкранаў, ад якога немагчыма адарвацца. Дый дзеля чаго?

Наша былая калёнія на Чэмпіянаце!

Матч, які выйграла каманда Трынідаду і Табага, прымусіў сьвет гаварыць пра гэту карыбскую краіну.

Пасьля таго, як гішпанцы вынішчылі індзейцаў, гэтыя землі доўгі час былі бязлюдныя. У XVII ст. выспу Табага набыў герцаг курляндзкі Якаб Кёлер. То быў апошні магістар Лівонскага ордэну і васал Вялікага Княства. А значыць, Трынідад як калёнія васала ВКЛ была і калёніяй самога ВКЛ.

Паводле існага тады звычайу, герцаг прыносіў васальную прысягу спачатку Княству, а потым кароне. Кіраваньне герцага Якаба было залатым векам Курляндзі. Былі складзеныя кронікі і першая латыская граматыка.

У Латвіі герцаг Кёлер разглядаецца як заснавальнік латвійскай дзяржаўнасьці.

Прыбыткі ад курляндзкіх мануфактураў дазволілі герцагу набыць уладаньні за морам, каля Новага Сьвету.

Каб засяліць іх, ён накіраваў туды латыскіх сялян і чорных рабоў з Заходняй Афрыкі. Пасьля на Табага жыў сам Рабінзон Круза. Так вераць тубыльцы...

Паўночная вайна нанесла непараўняныя страты Герцагству і Вялікаму Княству... Трынідад і Табага трапіў пад уладу Брытаніі, незалежнасьць здабыў у 1962 годзе. Даў сьвету нобэлеўскага ляўрэата ў галіне літаратуры Найпола. І футбольную каманду, якая

WWW.GAZETA.PL

зрабіла першую сэнсацыю Чэмпіянату-2006 — згуляла ўнічыю з швэдамі. Зацятымі ворагамі нашай Рэчы Паспалітай, дарэчы.

Усяслаў Шагэрнік

Спэтакль зь лікам 4:2. Ілюзія прысутнасці

Рэпартаж зь Нямецчыны
Алеся Кудрыцкага.

Чаго не ставала Старажытнаму Рыму, дык гэта плязмавых тэлеэкранаў. Наколькі прасцей было б забяўляць насельніцтва імперыі, каб з Калізію можна было весці жывыя трансляцыі на плошчах! Сучасны глядач таксама патрабуе хлеба і відовішчаў. Праўда, цяпер густы крыху іншыя: на арэнах замест глядытараў забіваюць галы, а хлеб павінен, прынамсі, давацца ў камплекце з кілбаскай ды гарчыцай.

Натуральна, ня ўсе здолелі патрапіць на трыбуны мюнхэнскага стадыёну «Allianz-Arena» на адкрыццё чэмпіянату. Квіткі на самыя цікавыя матчы даўно спрададзеныя. Ёсць, праўда, і выключэнні. Скажам, без вялікіх праблемаў можна патрапіць на матч Іран—Ангола. Мала хто хоча глядзець на двубой аўтсайдэраў чэмпіянату, тым больш што паводле чутак нэанацисты збіраюцца выкарыстаць гульнію як нагоду для грандыёзнай бойкі ў гонар іранскага прэзідэнта-антысэміта Махмуда Ахмадынэджа, ня кажучы пра тое, што на полі

будуць чарнакурныя ангольцы...

Так ці іначай, на мюнхэнскім стадыёне бавіла час шчаслівая меншасць заўзятараў, а большасць засталася дома перад тэлевізарам. Іншыя пацягнуліся ў спорт-бары, каб глядзець матч паміж зборнымі Нямецчыны і Коста-Рыкі па вялікім экране за куфлем піва разам з сябрамі. Але ёсць і такія — і іх па ўсёй краіне сотні тысяч чаў — хто, нават не здабыўшы квітка, не жадае сядзець у чатырох сьценах, а збіраецца на цэнтральных плячах буйных нямецкіх гарадоў, каб глынуць паветра вялікага футболу.

Ля плошчы

Галоўны ляйпцыскі вакзал разрываецца ад сьвістоў ды гудкоў — заўзятары ствараюць такі гармідар, што здаецца, нібыта замест электрычак па чыгунцы зноў езьдзяць паравозы. Людзі сьцякаюцца да плошчы Аўгустусшайд, на якой усталяваныя два вялізныя экраны, кожны памерам 60 квадратных мэтраў. На падыходах да плошчы ўсе часцей трапляюцца паліцэйскія «бобікі» ды аазісы біятулетаў, да якіх ужо цяпер цягнуцца чэргі.

Немцы, дагэтуль не заўважаныя ў вялікім піётэце да сучаснага чорна-чырвона-жоўтага сьцягу, нарэшце павыцягвалі свае трыкалы. Нават купка маладых расейскамоўных «руссэндойчэ», якія таксама ідуць у бок тэлеэкранаў, абматалася нямецкімі сьцягамі. А якісьці дасьціпнік увогуле нацягнуў на плечы сьцяг ГДР.

«Выдатнае месца, каб выбіраць жонку — прынамсі, яна гарантавана будзе любіць футбол», — кажа па-ангельску бялявы аўстралец, якога навакольнія памылкова прымаюць за бразыльца з-за жоўтай зьзялёным футболкі. «А калі яна любіць не футбол, а футбалістаў?» — пытаецца ягоны сябра. «Ну, я ж таксама сябе футбалістам лічу», — рагоча той у адказ. Жанчын і сапраўды шмат — бадай палова на палову з мужчынамі. Сюды вядуць нават малых дзяцей — яны блытаюцца пад нагамі, трупчаць марозіва ці сядзяць на шыях у бацькоў, круцячы вушастымі галовамі. Цісканіна мацнее. Ля піўных кіёскаў фанаты лезуць без чаргі, каб разжыцца да непрыстойнасьці вадзяністым півам у плястыкавых шклянках.

На падыходзе да плошчы з экранам усталяваны турнікет. Ахоўнікі, гуляючыся татуяванымі цягліцамі, «разбroyваюць» заўзятараў. Побач на зямлі расьце гара сканфіскаваных бутэлек, баначак-дэздарантаў і лякераў-спрэяў, а таксама дрэўкаў для сьцягоў. Праз нейкі час турнікеты перакрываюць — плошча перапоўненая. Зверху, з балкона, на яе паглядаюць фанаты з грашымі, прысёрбваючы вінца ды хаваючыся ў цяньку парасонаў.

Паліткарэктнае адкрыцьцё

Трансьляцыя, нарэшце, пачынаецца. На волю выпускаюць тры белыя галубы, а разам зь імі цэлую хмару блакітных балёнікаў. Словаў вядучых, якія паралельна выступаюць на сцэне побач з экранам, разабраць амаль не магчыма з-за гармідару. Нарэшце вы-

Адна з прэтэндэнтак фатаконкурсу на найлепшую заўзятарку.

ходзіць бялявая сьпявачка і вітае грамаду: «Шалом!» А потым зацягвае папуры з гімнаў — пачынае марсэльезай, потым, прасьпяваюшы два радкі, пераходзіць на «шчэ нэ вмерла Украіна». Перабраўшы так мо з тузін адрыўкаў, яна ненавязьліва заканчвае сьпеў гімнам Нямецчыны.

Гімны зноў гучаць перад пачаткам гульні. Костарыканцы сьпяваюць старанна, немцы — больш стрымана, а людзі на плошчы гімн увогуле сьпяваюць перазь пень-калоду, шапак не здымаюць, рук на сэрца не кладуць. Праўда, потым заўзятары нападнітку зацягнуць «Deutschland, Deutschland über alles» («Нямеччына, Нямеччына па-над усім» — першую страфу, якую ў афіцыйным варыянце ніколі не сьпяваюць), зробіць невялікую паўзу, каб пацешыцца скіраванымі на іх незразумелымі позіркамі, а потым дасьпяваюць: «über alles in der Fußballwelt!» («па-над усім у футбольным сьвеце»).

На трэцяй хвіліне немцы адкрываюць лік. Бура радасьці, паўсюль лунаюць сьцягі. Тое, чаго нельга адчуць у хаце ля тэлевізара — дык гэта гуку трыбунаў. «Дойч-лянд! Хлоп-хлоп-хлоп!» — пляскаюць заўзятары ў ладкі. Ці так: «Дойч-лянд! Ту-ру-ру!» — гэта гудзьяць у трубы. «А-а-а!» — замірае плошча ў чаканьні ўдару. Брамнік злавіў мяч — у адказ расчараванае «Н-н-н!». І аплядысмэнты. «О-о-о!» — павольна, нібыта ўгору, узьбіраецца гук: б'юць кутні. У паветра ўздымаюцца тысячы рук з трымчынымі пальцамі. «О-о-о!» — скатваецца гук з горкі: няўдала дасланы кутні праляцеў міма. Кароткае «А!» — чарговы ўдар па варотах. Занадта высока. «У-у-у-

ох!» — мяч ляціць за межы поля, на радасьць мюнхэнскім заўзятарам і на зайздрасць ляйпцыскім тэлегледачам. Дыктар моршчыцца, паглядаючы цераз плячо на тое, як костарыканцы зраўнялі лік 1:1. Апэратар, здаецца, кінуў камэру і заварожана глядзіць на экран.

У паўзах глядачоў забаўляюць дзяўчаты з групы падтрымкі, што гоцаюць на сцэне ў кароткіх спаднічках. Вядучыя шпурляюць падарункі ў нагоўп. З экрану ўсьміхаецца рэжымны Пэле. Па-над плошчай, нахіліўшы крыло, нізка-нізка пралятае авіяляйнэр (натуральна, сіняхвостая «Люфтганза») ды хаваецца за рэжымны фірмы «Бош» на суседнім будынку.

Нарэшце гучыць фінальны сьвісток. 4:2 — перамога гаспадароў поля. Немцы гучна радуецца перамозе і адразу пачынаюць сьцякацца ў бок турнікетаў: чым раней да іх дабярэсься, тым меней давадзецца стаяць у чарзе да выхаду.

І толькі заблукалы балёнік завісае перад экранам, нібыта не разумеючы, што адбываецца ўнізе. Стомленыя, нібыта самі толькі што гулялі ў футбол, заўзятары распаўзаюцца па Ляйпцыгу — гуляць па вуліцах, не зважаючы на транспарт, расхістваць цягнікі, сьвісьпець ды абдымацца. «Бэрлін! Бэрлін! Мы едзем у Бэрлін!» — выгукваюць яны лезунг, спадзеючыся на хуткі выхад сваёй каманды ў фінал. Ляйпцыская опэра пакрыўджана ўзвышаецца над рознакаляровым мурашнікам — сёньня яе парадны фасад выконваў функцыю дэкарацыяў да футбольнага спэктаклю.

Ляйтцыг

Матч чэмпіянату сьвету па футболе паміж зборнай Аргентыны ды камандай Кот-д'Івуару праходзіў у Гамбургу і, здавалася, меў далёкае дачыненне да беларусаў. Але пільнае вока беларускага глядача мела шмат магчымасьцяў выпягнуць з кадраў рэпартажу БТ бел-чырвона-белы сыцяг.

Ад самага пачатку трансляцыі за правай брамай, якую ў першай палове гульні абараняў брамнік афрыканцаў, пастаянна лунаў бел-чырвона-белы сыцяг вялізнага памеру: сярод дзясяткаў аргентынскіх бела-блакітных штандараў палотнішча моцна выдзялялася. А калі ўлічыць, што аргентынская каманда была лідэрам на працягу ўсёй гульні і бальшыня атакаў накіроўвалася ў бок зборнай Кот-д'Івуару... Ужо праз паўгадзіны на самым вядомым менскім інтэрнэт-форуме зьявіліся фатаз-

дымкі і пайшло абмеркаваньне. Усіх цікавіла, ці сапраўды мы бачылі беларускі нацыянальны сыцяг. Адказ прыйшоў хутка: тое палотнішча насамрэч ёсьць клюбным штандарам аргентынскае каманды «Рывэр Плэйт». Пасьля, праўда, былі посты (заўвагі на форуме) кшталту: «дробязь, але родныя колеры — заўжды прыемна», «як бы тое ні было, хочацца верыць, што гэта былі беларусы».

А вось адзін наведнік вынес кароткі і жорсткі вэрдыкт: «Параноікі!» І я зь ім у нечым згодны. Ці заўважаеце вы часам, як стомленае вока выходзіць са штодзённае шэраўці такое блізкае сэрцу бел-чырвона-белае спалучэньне? Маладзёны, як шалёныя, шукаюць у буцках

Б-Ч-Б

кашулі, спадніцы ці іншую вопратку абавязкова з спалучэньнем Б-Ч-Б. Дзе б ні ўзьнікалі мілія сэрцу колеры: ці на манты ўладыкі Філарэта, ці ў якасьці элемэнту дарожнага знаку, ці выпадковая чырвоная стужка на белым аркушы паперы — нашая сьвядомасьць «бачыць» у гэтым адно і тое ж.

Падчас апошняга наведваньня Ўкраіны я і мае сябры бесьперапынна на працягу амаль тыдня насілі годна наш сыцяг, перадавалі адно аднаму, размахвалі на кожным кроку. Украінцы дзівіліся: што за дзікія беларусы?! Так, ім цяжка зразумець, бо нават пры ўсіх нацыянальных праблемах, дэмакратычных недахопах жоўта-блакітны сыцяг ніхто не забараняў.

Напэўна, Госпад Бог паслаў нам цяперашняга кіраўніка дзяржавы, каб мы ўсьвядомілі, ШТО мы маем і за ШТО змагаемся. Але няма нічога вечнага пад сонцам... І каб вярнуць у Беларусь нацыянальную мову, герб і сыцяг, ня трэба тытанічных высілкаў. Каб ажыцьцявіць мару Купалы і Быкава, неабходна, каб наступны прэзыдэнт Беларусі проста размаўляў па-беларуску і любіў нацыянальную культуру. І ўсё зьменіцца за некалькі год ды зьменіцца так, што мы не пазнаем сваю Беларусь. І бел-чырвона-белы сыцяг стане звыклай рэччу ў нашым жыцьці, і коньнік вернецца на родныя палаткі, і беларуская мова загучыць паўсюль. Потым...

Мабыць, тады стане вядома, хто сапраўды хварэў на параною.

Юрась Бусел

Мы гулялі у футбол
У вакно забілі гол!

А каб лік быў роўны,
Пацэлілі ў лядоўню!

Мы б далей гулялі,
Каб мяч не адабралі!

Гулі не аднаго ў лапці абулі

Недарэчна, калі зверху пачынаюць чытаць патрыятычныя маралітэ тым, хто заўсёды быў за незалежнасць. Піша Аляксандар Класкоўскі.

У такіх выпадках Гарбачоў казаў: «Нам падкідваюць». Пасля пэўных эквівокаў улады мысляры дэмакратычнай супольнасці зноў ламаюць галаву над дылемай. Ісці або не ісці на «супрацоўніцтва з дыктатарам», калі Айчына ў небяспецы?

Маецца на ўвазе расейскі сцэнар задушэння нашай незалежнасці газам. Дзеля яе абароны апазыцыйнікі нібыта прапануюць стаць у адзін шыхт з уладай. Змагацца не «за Сталіна», а за Радзіму.

Але калі адкінуць мэтафары, дык што мы бачым?

Недарэчна, калі зверху пачынаюць чытаць патрыятычныя маралітэ тым, хто заўсёды быў за незалежнасць. У тым ліку й тады, калі дзяржаўныя прапагандысты заклікалі зьліцца з Расеяй у экстазе.

Нацыянальна сьвядомая грамада так ці іначай будзе змагацца за вольную Бацькаўшчыну (нават калі б здарылася найгоршае і намэнклятура ўжо стаяла ў чарзе па маскоўскія ярлыккі на княжаньне).

Дык што ж насамрэч прапануюць апанэнтам рэжыму? «Усяго толькі» зняць нібыта недарэчныя — бо акурат жа «крытычныя дні»! — прэтэнзіі да кіроўных вярхоў. Адсунуць убок усе гэтыя свае дэмакратычныя бразготкі.

Тут некалькі разьлікаў. Згуляць на незалежніцкім рэфлексе. Абуць наіўных у лапці. Максымальна нэўтралізаваць палітычных супраціўнікаў, каб не ачолілі пратэсты ва ўмовах нарастання эканамічных цяжкасцяў. Атрымаць пэўны абсяг для гульні з Захадам (пабачце, панове, якая ў нас ідылічная ўнутраная кансалідацыя!). Урэшце, наладзіць даўно жаданую сэлецыю. То бок пакінуць на развод «канструктыўную» апазыцыю і

дадушыць астатнюю — як канчаткова выкрытую ва ўмовах газавай вайны пятую калёну.

Іншых, болей высакародных, матываў пакуль што не разгледзіш і празь мікраскоп. Бо інакш бы альгарытм дзеянняў улады мусіў быць зусім іншы. Якая ж тут, трасца яе бяры, абарона Бацькаўшчыны, калі змагары-незалежнікі абязброеныя, у кайданках, з кляпам у роце?

Як ні парадаксальна, але сёння, спекулюючы момантам, хочучь яшчэ й дамагчыся нейкіх васальных клятваў ад тых, каму за незалежніцкія перакананні столькі гадоў мялі рэбры.

Насамрэч ніякай дылемы (што найперш — дэмакратыя ці

АНДРЭЙ ГЯНКЕВІЧ

На фота: з жыцця страўсавай фэрмы ў Пастаўскім раёне.

сувэрэннасць?) перад апазыцыйнай няма. Так даводзіць палітолаг Валер Карбалевіч. Бо дэ-факта пагроза незалежнасці і дэмакратыі ў нас зыходзіць з адной крыніцы...

Калі ж фантастычным намаганнем уявіць, што ўлада насамрэч дасьпела, каб паставіць на службу сувэрэннага дэмакратычнага патэнцыяла, то трэба яго элементарна разнявольць. Выпусьціць з-за кратаў усіх ахвяраў палітычнага пераследу. Стварыць партыям людзкія ўмовы — для пачатку на мясцовых выбарах (пусьціць нарэшце ў гэтыя табуяваныя выбаркамы!). Вярнуць у каталёгі ды шапікі незалежную прэсу (заўважце, адзін карань зь «незалежнасцю»!). Сьпіс можна доўжыць і доўжыць, бо задушылі ж усё, што маглі.

Сёньня, калі навісла расплата за інтэграцыйныя гулі, менавіта ўлада мусіць даводзіць сваю адданасць ідэалам незалежнасці. А не распачынаць іншыя, цяпер ужо фальшыва-патрыятычныя забаўкі.

Як правільна камэнтаваць

Чэмпіят сьвету па футболе

Тэмнік-фэльтон Лёліка Праляск...Ушкіна.

Добры дзень, у этэры спартова-палітычны камэнтатар Сяргей Новікаў з праграмай «Правы футбаліста ў сьвеце».

Пачынаем трансляцыю матчу Ўкраіна—Іран.

Уявецце толькі — усяго 10 год таму ў такое цяжка было паверыць. Краіна ляжала ў руінах, ад гора-рэфарматараў чуліся прапановы прыпыніць трансляцыі з Чэмпіянату сьвету. «Нашто, — казалі яны, — нам футбол, калі канкураваць з Бразыліяй мы няздатныя? Давайце, — прапаноўвалі, — разьвіваць рыцарскія турніры і трансляваць конкурсы міністрэляў. Лёсы простых людзей сталі для дзяржавы галоўным аргументам, каб захаваць футбольныя трансляцыі».

Вяртаемся да матчу. Зь мячом Андрэй Шаўчэнка. Ён ідзе наперад тэмпамі росту беларускай эканомікі — 12% у год.

Аднак удзел украінскіх жаўнераў у акупацыі Іраку выклікае заканамерныя нараканьні народаў Усходу: іранскі хаўбэк Махмуд Ахмадынэджад робіць форварду брудны падкат. Шаўчэнка падае, тым самым нібыта дэманструючы, як цяжка даводзіцца сэзонным работнікам з краінаў, дзе няма сацыяльна-рынкавай стабільнасьці, на палёх Заходняй Эўропы.

Апэратар дэманструе нам трыбуны, дзе мы бачым сцэну абурэньня тарсыды ўкраінцаў. Няцяжка зразумець прычыну іх эмоцыяў: сарвалі атаку, а тут яшчэ заход у акваторыю

порту Фэадосіі натаўскага карабля. Дарэчы, рэжысэр трансляцыі мне падказвае, што фанаты ўжо абвясцілі другі і трэці сэктары, а тасам праход паміж трыбунамі «зонай бяз НАТО».

Да месца інцыдэнту бязьціць судзьдзя і, ацаніўшы сытуацыю, паказвае іранцу жоўтую картку. Вось ён — прыклад высокага ўзроўню справядлівага міжнароднага аўдыту! Калі б рэфэры ацэньваў агульны капітальны кошт «Белтрансгазу», ён бы налічыў маёмасьці на 5 мільярдаў баксаў, а ня нейкі там мільярд, як падраховалі ў тым «Газпроме».

Жоўта-блакітныя атрымалі права на штрафы. Яны доўга радзяцца, хто будзе біць. Ці не нагадвае гэта вам, шанюныя глядачы, бесканцовую гумку па стварэньні аранжавай кааліцыі? Гэтак і хочацца сказаць — аранжавая бурбалка лопнула!

Раброў разьбягаецца, б'е. Гол! Што дзеецца на трыбунах! Пэтарды! Бэнгальскія агеньчыкі. Хаос!!! Вось вам палітыка падвойных стандартаў: эўрапейцы ня здольныя навесці парадак у сябе дома, аднак лезуць на Беларусь са сваімі парадмі як жаба на купіну.

А мы на гэтым заканчваем наш рэпартаж. З вамі быў Сяргей Новікаў. Заставайцеся ў стабільнасьці! А аматарам футболу раім не адыходзіць ад блакітных экранаў і пераклучыцца на канал «Лад», дзе зараз мае пачацца наступны рэпартаж з сусьветкі — у праграме «Духоўны пэнальці».

Галадоўка перабралася ў Менск

13 чэрвеня, на 16-ты дзень эстафэтнай галадоўкі, на арандаванай кватэры ў Менску сабраліся разам галадоўнікі зь Менску, Магілёва, Нясьвіжу, Бабруйска.

Сабраць усіх удзельнікаў акцыі з усёй краіны не ўдалося, у сталіцы будуць трымацца разам каля 10 галадоўнікаў. У гэты ж дзень па стане здароўя спыніў галадоўку Дзяніс Карноў, апошні з удзельнікаў у Салігорску — горадзе, дзе яна пачалася. Такім чынам, цэнтрам моладзевай акцыі стаў Менск.

Адзін з пакояў двухпака-

ёўкі занялі галадоўнікі, у другім пакуль што дзязураць іхныя памочнікі. На падлозе ляжаць спальнікі, стаяць бутэльні з вадой. Спыняць галадоўку моладзь не збіраецца. «Ніводнае патрабаваньне ўлады пакуль ня выканалі», — тлумачыць Зьміцер Дашкевіч. Ён пачаў галадоўку адразу па выхадзе з турмы: «Я на акрэсьцінскіх харчах так

ад'еўся, што можна і пагаладаць». Але выглядае Зьміцер зусім хвора. Падчас галадоўкі прастыў, цяпер кашляе й пастаянна хутаецца ў коўдру, аднак да дактароў не зьвяртаецца. Зьміцер прасіць, каб непаўналетнія і дзядзечы выйшлі з галадоўкі. На здзіўленьня заўвагі журналістаў наконт таго, што непаўналетнія ўжо не галадаюць, Дашкевіч пасьміхаецца: «У Салігорску спынілі, але іншыя пастаянна далучаюцца».

Наста Азарка прыехала на галадоўку зь Нясьвіжу. Яна

галадае з 5 чэрвеня: «У мяне ўжо быў досьвед галадоўкі пару гадоў таму: так склалася, што не было чаго есьці... Цяпер я ведаю, што магу вытрымаць паўтара месяца!»

Алесь Папшыка спадзяецца, што ён толькі часова адзіны магілёўскі прадстаўнік і неўзабаве ў Менск прыедуць іншыя яго таварышы. Валер Мацкевіч дабраўся да сталіцы з Бабруйска. «Усе галадаць ня могуць, бо гэта толькі адзін з кірункаў нашай дзейнасьці», — тлумачыць ён.

Аркадзь Шанскі

Натальля Гарбанеўская галадоўнікам: «Найлепш галадаць групамі»

Вядомая расейская паэтка Натальля Гарбанеўская, паплечніца Ежы Гедройца, выказала падтрымку беларускім галадоўнікам. У Менск яна прыехала на канфэрэнцыю, прысьвечаную 100-годзьдзю Гедройца, і тут даведалася пра беспрэцэдэнтную акцыю пратэсту. «Асабліва мяне ўстурбавала, што гэта робяць зусім маладыя людзі», — кажа паэтка, якая сама мае 24-гадовага ўнука.

Н.Гарбанеўская пераказала колькі парадаў для галадоўнікаў. «Трэба

рабіць не бестэрміновую галадоўку, а эстафэтную, — перакананая паэтка, якая прайшла празь вязьніцы савецкай карнай сыстэмы. — Бестэрміновая мае сэнс за кратамі. А на свабодзе найбольш эфэктыўная — эстафэтная. Найлепш трымаць яе групамі па тыдні. Гэтак не заганяеш сябе ў безвыходнае становішча і не падрываеш незваротна ўласнае здароўе. Апошні дзень галадоўкі адной групы можа быць першым днём галадоўкі для другой групы».

АШ

З ПОШТЫ РЭДАКЦЫІ

***

У дзень спынення галадоўкі салігорскімі актывістамі розныя салігорцы, не дамаўляючыся паміж сабой, прадэманстравалі павагу да тых, хто 216 гадзінаў трымаў галадоўку. На цэнтральнай плошчы выставілі сьвечкі і бутэльні з вадой; каля балькону — проста прыгожыя сьвечы. Мінакі ведалі сэнс акцыі, спыніліся ды размаўлялі... Але я не пра гэта. Я вяртаўся дадому амаль празь дзьве гадзіны, недзе а палове на чацьвертую. Відовішча мяне ўразіла!

Муж ды жонка, ужо старыя людзі, ночку прыйшлі, каб запаліць сьвечы перад бальконом галадоўшчыкаў! Калі я праходзіў побач, гэтыя людзі размаўлялі з моладзьдзю, падтрымлівалі іх.

Мне стала сорамна, што тыдзень таму ня здолеў пайсьці на мужны і неабходны крок — далучыцца да сяброў. Але гэты выпадак пераканаў мяне шчэ раз, што Беларусь прагне пераменаў.

**Кастусь Мінак,
Салігорск**

Чарговая прэмія Алесю Бяляцкаму

Праваабаронца ўзнагароджаны швэдзкай прэміяй Ангера.

Незалежна адзін ад аднаго Фонд памяці Анны Лінд і Форум жывой гісторыі ўзнагародзілі прэміямі двух беларускіх праваабаронцаў — заснавальніка праабарончага цэнтру «Вясна» Алеся Бяляцкага і супрацоўніцу арганізацыі Тацяну Равяку.

На прэмію Пэра Ангера А.Бяляцкага намінаваў Швэ-

дзкі Хэльсынскі камітэт па правах чалавека. Журы Форуму жывой гісторыі так матывавала свой выбар: «За бясстрашную барацьбу супраць парушэньня правоў чалавека, за гуманітарны ўклад у разьвіцьцё дэмакратыі».

Адначасовае вылучэньне на прэмію двух беларусаў, якія да таго ж працуюць у адной арганізацыі, было вялікай неспадзяванкай для ўсіх — і для швэдаў, і для беларусаў. Старшыня Фонду памяці міністра замежных справаў Швэцыі Анны Лінд бачыць у

гэтым сур'эзнае стаўленьне сусьветнай супольнасьці да сытуацыі ў Беларусі. Сваю стыпэндыю Тацяна Равяка атрымала за ўнёсак ў фармаваньне перадумоў для стварэньня адкрытай дэмакратычнай Беларусі.

Узнагароджаньне адбудзецца 14 чэрвеня ў Стакгольме.

Атрыманьне А.Бяляцкім швэдзкае прэміі падвышае яго шанцы на атрыманьне Нобэлеўскай прэміі міру, на якую ён сёлета быў намінаваны.

Сямён Печанко

Форум жывой гісторыі

па даручэньні ўраду штогод адмініструе прэмію імя пасла Пэра Ангера і вылучае яе. Прэмія зьяўляецца міжнароднай і прысуджаецца за гуманітарны ўклад у разьвіцьцё дэмакратыі. Першая прэмія была ўручана ў 2004 г. Грашовы эквівалент яе складае 22 тыс. эўра.

Фонд памяці Анны Лінд

недзяржаўная арганізацыя. Вылучае стыпэндыі за барацьбу зь несправядлівасьцю, прыгнётам і тыраніяй. Першае ўзнагароджаньне адбылося ў 2004 г. Грашовы эквівалент прэміі складае 17 тыс. далараў.

Галадоунікі на бальконе, побач з расьцяжкай «Галадоўка». Праз гадзіну іх затрымаюць, а празь дзвэ — адпусьцяць.

Вяртаньне князя

На свой стогадовы юбілей Гедройц вярнуўся на радзіму.

Ежы Гедройц назаўжды зьехаў зь Менску ў 1919 годзе. На свой стогадовы юбілей сёлета ён вярнуўся на радзіму — крадком, патаемна, нібы непажаданы, хоць і не забаронены госьць. Навуковая канфэрэнцыя «Канцэпцыя УЛБ (Украіна, Літва, Беларусь): ад ідэі да рэалізацыі» сыярша мелася адбыцца ў Менскім Міжнародным цэнтры ІВВ, але ў апошні момант была перанесеная ў муры польскага пасольства — не зь віны арганізатараў.

Адмова ў памяшканьні ІВВ выглядае тым больш дзіўна на фоне словаў публіцыста Леапольда Унгера, паплекніка Гедройца ў выданьні «Kultury»: «Беларусь ня мела большага абаронцы ў пляне сваіх культурных правоў, чым Гедройц». Л. Унгер прыехаў у Менск разам зь іншымі супрацоўнікамі легендарнага парыскага часопісу — прафэсарам-украінцам Багданам Асадчуком і расейскай паэткай Натальіяй Гарбанеўскай.

Менскія гады жыцьця Гедройца пакідаюць яшчэ шмат загадак для дасьледнікаў. Паводле словаў гісторыка Ёладзімера Дзянісава, імя бацькі Гедройца няма ні ў сьпісе землеўладальнікаў, ні ў сьпісе кватэрнага падатку. Вядома, што сям'я жыла незаможна і таму, відаць, здымала жытло ў кагось з сваякоў. Дзе і ў каго — пытаньні для далейшага дасьледаваньня.

Варшаўскі дасьледнік Марак Жаброўскі як біёграф рэдактара «Kultury» падзяліўся іншымі вынікамі сваіх дасьледаваньняў. Паводле ягоных словаў, у Менску Гедройц атрымліваў толькі хатнюю адукацыю, а навучацца ў гімназіі пачаў у Маскве. Беларускія гісторыкі скептычна паставіліся да цьверджаньняў госьця. «Я думаю, усё ж, што навучацца Гедройц пачаў у Менску. Але мужчынская гімназія тады ў ваенных умовах займалася ў другую змену ў будынку жаночай гімназіі, і гэтага парадоксу Гедройц ня змог вынесці», — напаяў жартам запярэчыў прафэсар Захар Шыбека.

Культурная спадчына Гедройца, якую абмяркоўвалі на канфэрэнцыі, — гэта духоўная спадчына Вялікага Княства

Літоўскага. Спадчына непадзельная і прыналежная адразу некалькім народам. Сяргей Кавалёў прапанаваў напісаць гісторыю літаратуры ВКЛ супольнымі намаганьнямі ўсіх спадкаемцаў Княства — беларусаў, літоўцаў, украінцаў і нават палякаў. Асабліва гэта датычыць лацінамоўнай літаратуры: «Ясна, што на творчую спадчыну Мажвідаса беларусы не прэтэндуюць, як і літоўцы — на творчую спадчыну Скарыны».

Сэнсацыйным быў выступ Міколы Хаўстовіча, які распавёў, што беларусы адзначалі сьвята 25 Сакавіка яшчэ ў 1830-х. Беларускія эмігранты, якія пасля паразы паўстаньня 1830—1831 гг. згуртаваліся ў Парыжы ў «Таварыства Літоўскае і Зямель Рускіх», адзначалі гэтае сьвята як пачатак паўстаньня на тэрыторыі ВКЛ. Што праўда, сьвяткаваньне доўжылася толькі некалькі гадоў, бо неўзабаве таварыства распалася...

Найбольшыя спрэчкі выклікаў выступ доктара права Даруса Вілімаса з Інстытуту гісторыі Літоўскай акадэміі навук. Віленскі госьць зазначыў, што тэорыя пра беларускі характар ВКЛ зараджалася ў 1920-я пад патранажам тагачасных уладаў БССР. Доказам гэтага ён назваў мэмарандум, пададзены Вацлавам Ластоўскім у ковенскую амбасаду БССР. Крытыку віленскага госьця выклікалі і канцэпцыі Міколы Ермаловіча і Алеся Краўцэвіча наконт утварэньня ВКЛ. Ажно Б. Асадчук жартам спытаўся ў свайго суседа, паказваючы на выступоўцу: «Ці мае ён з сабой літоўскіх ахоўнікаў?» Аднак па-за цывілізаваныя межы спрэчка ўсё ж ня выйшла...

Госьці разьехаліся, а Гедройц... Ёсьць верагоднасьць, што неўзабаве князь Ежы вернецца на сваю радзіму

ўжо назаўжды — госьцем жаданым і чаканым: удзельнікі канфэрэнцыі пастанавілі хадайнічаць перад менскімі ўладамі, каб імя Гедройца надалі адной з сталічных вуліцаў і адной зь менскіх школаў. Дазвол вывесіць адмысловую шыльду вырашылі папрасіць ў каталіцкіх уладаў: падчас канфэрэнцыі стала вядома, што хрысьцілі Ежы Гедройца ў катэдральным саборы. Пра гэта распавёў М. Жаброўскі, які знайшоў адпаведны мэтрычны запіс. (Каб такая шыльда зьявілася на касьцёле

Канцэпцыя УЛБ

«Канцэпцыя УЛБ» (Украіна, Літва, Беларусь), распрацаваная асяродкам часопісу «Kultury» ў 1960-х гадах, легла ў аснову польскай усходняй замежнай палітыкі пасля вызваленьня краіны з-пад савецкай апекі. Гедройц і ягоныя паплекнікі былі першыя сярод палякаў-эмігрантаў, хто адмовіўся ад прэтэнзіі на Вільню, Львоў і Горадню і заявіў пра тое, што ў польскім нацыянальным інтарэсе будзе зьяўленьне і ўмацаваньне незалежных Украіны, Літвы, Беларусі ў іх сёньняшніх межах. Ежы Гедройц наладжваў культурныя і палітычныя сувязі зь беларускімі асяродкамі і спрыяў беларускім выдавецкім праектам.

Святога Роха, дзе, як лічылася раней, быў хрышчаны слынны мянчук, прымаў захады Адам Мальдзіс. Аднак атрымаў адмову ад каталіцкіх герархаў: маўляў, Гедройц быў асобай сьвецкай, таму ня варта вешаць пыльду яго памяці ў касьцёле. Аргументуючы няслушнасьць гэтых довадаў, дасьледнік беларускае мінуўшчыны згадаў прыклад Уладзіслава Сыракомлі, чья мэмарыяльная пыльда вісіць у нясьвіскім касьцёле. Пасьля сьмерці «Літоўскага Салаўя» ксёндз адмаўляўся адпяваць яго праз «амаральнасьць» нябожчыка: Сыракомля даў нагоду шматлікім перасудам, калі, ня тоячыся, паехаў на га-

стролі за акторкай — жонкай свайго сябра Кіркора.)

Калі ж менскія ўлады ня знойдуць аховы ўвекавечніц імя славугага земляка, паэт і філэзаф Ігар Бабкоў прапанаваў зрабіць віртуальную пыльду: у Інтэрнэце яе можна прымацаваць на выяву любога менскага будынку. Рэальная ж пыльда можа зьявіцца на фасадзе ўкраінскага пасольства ў Менску, для чаго не спатрэбіцца дазволу беларускага боку: будынак ёсьць уласнасьцю Ўкраіны. (Польшча сваёй уласнасьці ў Менску ня мае.) «Гедройц шмат зрабіў для паразуменьня паміж украінцамі і палякамі. А ў параўнаньні з тым канф-

літкам, вашыя беларуска-літоўскія спрэчкі выглядаюць проста дзяціннымі», — абгрунтаваў сваю думку Б. Асадчук пры канцы канфэрэнцыі.

Адам Воршыч

«Фрагмэнты» пра «Культуру»

Больш пра легендарнае польскае выданьне можна прачытаць у спецыяльных нумарох часопісу «Фрагмэнты». У іх друкуюцца тэксты «Культуры» на беларускую тэматыку. <http://www.lib.by/frahmenty/index.html>.

Фінляндызация Беларусі

Польскі публіцыст Леапольд Унгер на старонках «Gazety Wyborczej» прапанаваў канцэпцыю фінляндызачыі Беларусі. На ўзор Фінляндыі, якая належала заходняму сьвету, але мела вельмі блізкія стасункі з СССР, мелася б быць уладкаванай і Беларусь — як нэўтральная краіна між Расеяй і Эўразьвязам.

Пра гэтую канцэпцыю карэспандэнт «НН» распытаў у яе аўтара падчас менскай канфэрэнцыі, прысьвечанай 100-годзьдзю Ежы Гедройца: Л. Унгер быў папличнікам легендарнага рэдактара

парыскага штотомесячніка «Kultura».

«НН»: Што азначае тэрмін «фінляндызация»?

Леапольд Унгер: Фінляндызачыю па-свойму разумелі палякі, вугорцы, чэхі. Гэта быў прыгожы тэрмін, які, аднак, вельмі дапамагаў тады жыць. З гледзішча Польшчы нельга было чакаць перамогі над камунізмам у 50-х ці ў 60-х гадох. Але Фінляндыя падавалася раем на Зямлі. І так і было!

Падобнай да таго падавалася Хэльсынская дамова. Зь першага погляду, яна ўяўлялася вельмі кепскім

Леапольд Унгер.

дакумэнтам, бо абвяшчала непарушнасьць межаў, усталяваных пасьля вайны. Але потым была трэцяя частка гэтай дамовы, дзе гаварылася аб правах чалавека. І дакумэнт быў адразу прыняты, ён адыграў вялікую ролю.

«НН»: А што значыў бы лёзунг фінляндызачыі для цяперашняй Беларусі?

ЛУ: Прагрэс у замежнай палітыцы, рух да дэмакратыі і пільнаваньне ўласных стратэгічных інтарэсаў.

«НН»: А што меўся б рабіць у гэтым кірунку Эўразьвяз?

ЛУ: Дапамагаць! Лёзунг далейшай барацьбы за дэмакратыю — гэта пастаянны лёзунг, ён дапамагае жыць.

Адной з прапанаваў «Kultura» было тое, каб людзі ачольвалі разнастайныя ініцыятывы. Так выйшла, што было ня вельмі многа людзей, якія мелі адвагу на гэта. «Kultura» рыхтавала праграму, якой мае быць Польшча. Маглі быць розныя варыяцыі, але была агульная кампазыцыя!

Гутарыў АШ

«Кактэйль» Сяргея Астраўцова

7 чэрвеня ў маленькай залі гарадзенскай кавярні «Куфэрак» адбылася прэзэнтацыя новай кнігі Сяргея Астраўцова «Кактэйль Молатава».

У кнігу ўвайшлі апавяданьні й эсы 2000—2001 гадоў, якія раней друкаваліся ў «Правінцыі», «Нашай Ніве», «Крыніцы», «Дзеяслове» і «ARCHE». Вось толькі чаго няма ў зборніку, дык гэта самога «кактэйлю», яго тэма ўво-

гуле не ўздымаецца на старонках кнігі. Зусім як «Каралі і капуста» О. Гэнры. Наклад кніжкі не пазначаны, але паводле словаў аўтара ён зусім невялікі.

Праз адсутнасьць большай канкурэнцыі Сяргей Астраўцоў сёньня — празаік №1 у Горадні. Некаторыя называюць яго прадаўжальнікам традыцыі Карпюка, але ні ў якім выпадку нельга казаць пра адсутнасьць у яго ўласнага стылю. Аўтар мае свой стыль, магчыма, цяжкаваты, яго творчасць, а гэта ў асноўным апавяданьні, нагадвае добрыя нарысы. На гэты час Сяргей — журналіст радыё

«Свабода», некалі быў рэдактарам «Пагоні». Таварыства вольных літаратараў узнагародзіла яго «Гліняным Вялесам».

Мерапрыемства так і засталася б незаўважнай сходкай сяброў БАЗ, каб інфармацыя не прасьлізгнула ў Інтэрнэт. Дзякуючы гэтаму, на прэзэнтацыю трапіла моладзь, што было крыху дзіўна для арганізатараў. У праграме, акрамя аўтарскага выкананьня эсы, была смачная кава і куфаль добрага беларускага піва.

Аляксей Шота

11 чэрвеня ў менскім Чырвоным касцёле быў перазахаваны ягоны фундатар Эдвард Вайніловіч. Піша Сяргей Харэўскі.

Бацька Сымона і Алены

Падчас урачыстасці сьпявалі хары, луналі ў паветры чырвоныя балёнікі й белыя галубы. Пэўна, камуністычна-савецкія бонзы круціліся ў трунах. Бо ня іх паклалі пасярод колішняй плошчы Леніна. Пэўна ж і сам пан Вайніловіч, слынны сваімі правымі паглядамі арыстакрат-абшарнік, быў бы здзіўлены з гэтай падзеі ня менш. Здзіўлены таму, што ён стане адным з самых шанаваных сыноў люду беларускага й яго будучы славіць на сваёй мове тысячы людзей пасярод сталіцы незалежнае Беларусі.

Гадоў якіх дваццаць таму пра гэткае немагчыма было нават марыць. У тым самым касцёле, што ў памяць пра сваіх заўчасна памерлых дзяцей паставіў пан Эдвард Вайніловіч, быў Дом кіно. У ім адбываліся перадэкратныя прагляды замежных фільмаў, на якіх вырашалася, ці можна гэта паказаць люду простама, ці не. Зрэшты, шмат чаго й добрага адбылося ў гэтых намоленых мурах. На свае грошы гэты касцёл мэцэнат і асьветнік Вайніловіч пабудаваў у 1910 годзе.

Адзін з найбагацейшых абшарнікаў Беларусі, ён скончыў Слуцкую гімназію, Пецябурскі тэхналягічны інстытут, стажыраваўся ў Нямеччыне, Бэльгіі, Галіцыі. Вучыўся й падарожнічаў па Італіі. Сваю працоўную біяграфію арыстакрат Вайніловіч пачаў у Бэрліне простым работнікам на заводзе паравозаў «Борсыка» і працаваў да 1870 г. Затым быў інжынэрам-мэханікам на Пуцілаўскім заводзе ў Пецябургу. Але родная зямелька цягнула яго да сябе няўмольна. Ён, па вяртаньні ў Беларусь, з усім імпэтам заняўся сельскай гаспадаркай.

Калі тут у 1876 г. было заснавана Сельскагаспадарчае таварыства, малады і выдатна адукаваны Вайніловіч актыўна ўдзельнічае ў працы Таварыства і становіцца яго старшынём. Шмат сродкаў Эдвард Вайніловіч ахвяраваў на пабудову храмаў, прычым ня толькі каталіцкіх касцёлаў, але таксама праваслаўных цэркваў і сынагог. Яго слухна цяпер называюць першым беларускім экумэністам. Ягоная зычлівасьць да чалавека, незалежна ад веравызнаньня, дзівіла сучасьнікаў: ён стварыў камітэт абароны правоў жыдоў і татар-мусульманаў у Клецку. Вялікі беларускі абшарнік, ён дапамагаў працавітым, але бедным сялянам, бараніў іх інтарэсы ў расейскай Думе, засноўваў земляробчыя банкі і дзіцячыя прытулкі.

Больш за 35 гадоў Вайніловіч быў ганаровым судзьдзём Слуцкага павету. Ён тройчы выбіраўся ў Дзяржаўную думу Расеі, дзе бараніў справы Беларусі й Літвы. Вайніловіч, як мага, падтрымліваў беларушчыню. Фундаваў першае беларускае легальнае выдавецкае таварыства «Загляне сонца і ў наша аконца», часопісы «Лучынка» і «Саха», газэту «Наша Ніва», каталіцкі штотыднёвік «Bielarus», фундаваў газэту «Śvietač». Дзейнасьць ягоная на гэтай ніве перакрэсьлівае нашыя ўяўленьні пра «мужыцкасьць» беларускай

ідэі. У 1917—1918 гадох ён браў самы чынны ўдзел у беларускім палітычным жыцьці, удзельнічаў у паседжаньнях ураду БНР.

Каб паспрыяць паразуменьню польскай і беларускай інтэлігенцыі, Эдвард Вайніловіч выступіў адным з ініцыятараў стварэньня ў

Эдвард Вайніловіч.

Каб паспрыяць паразуменьню польскай і беларускай інтэлігенцыі, Эдвард Вайніловіч выступіў адным з ініцыятараў стварэньня ў

Каб паспрыяць паразуменьню польскай і беларускай інтэлігенцыі, Эдвард Вайніловіч выступіў адным з ініцыятараў стварэньня ў

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

1919 г. Польшка-беларускага таварыства, у якое ўвайшлі княгіня Магдалена Радзівіл, граф Эмэрык Чапскі, архітэктар Лявон Вітан-Дубейкаўскі ды іншыя вядомыя асобы. Ён верыў, што ў польскай супольнасці пераможа ідэя салідарнасці зь беларускім народам. Менавіта ў палацы Вайніловіча падчас збройнага чыну 1920 году праходзіў зьезд паўстанцкай рады Случчыны. Ратуючыся ад бальшавікоў, Эдвард Вайніловіч у 1919 годзе пакінуў Беларусь і памёр у польскім горадзе Быдгашчы.

А ў 1882 г. пан Эдвард Вайніловіч пабраўся шлюбам з Алімпіяй Узлоўскай. Вайніловіч стаў узорным мужам і бацькам. Але Бог забраў у яго дзяцей. Менавіта ў гонар дзяцей ён пабудаваў у Менску Чырвоны касцёл. Замест крыўды на Бога пан Эдвард сабраўся з духам і збудаваў храм у гонар Сымона апостала і сьвятой Алены, якая знайшла крыж Хрыста. Паводле паданьня, перад сваім сконам ягоная дачка Алена намалывала гэты касцёл, патлумачыўшы, што гэтакім яго ёй паказалі ў сьне анёлы. І папрасіла збудаваць яго такім, якім яна яго ўбачыла ў сьне. Пан Вайніловіч на магіле сваёй дачкі, 19-гадовай Алены, загадаў выбіць гэтакія словы: «Я не памерла, я адыходжу, каб жыць». І выканаў яе просьбу.

Архітэктары Тамаш Пайздэрскі з Уладзіславам Марконі стварылі праект у романскім духу. Будаўніцтва ажыццяўляў славетны менскі дойдлід Генрык Гай. Аздоблены быў касцёл на сродкі графа Чапскага й сям'і Скірмунтаў. Паводле яшчэ аднаго паданьня, цэглу й дахоўку дастаўлялі з самае Чанстаховы, зь Яснай Гары. Але насамрэч іх прывезьлі з Коўны. Вітражы й росьпісы выканаў мастак са Случчыны Францішак Бруздовіч, а аўтар скульптуры —

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Кульмінацыя ўрачыстасьці — выпусканьне галубоў.

Атан Краснапольскі, вядомы менскі майстар і дойдлід.

20.09.1910 г. паводле жаданьня галоўнага фундатора, Эдварда Вайніловіча, архібіскупам Ключынскім храм быў асьвячоны.

У мінулую нядзелю тысячы вернікаў і цікаўных прыйшлі ў менскі Чырвоны касцёл, дзе праходзіў ура-

чысты перанос парэшткаў Эдварда Вайніловіча. Зьзяла яркае сонца, луналі каляровыя стужкі й сьцяжкі, граў аркестар. Упершыню ў нашай гісторыі адбываецца падзея такога маштабу. Труну памерлага ў 1928 годзе на чужыне, у польскім Быдгашчы, пана Вайніловіча віталі біскуп

Менска-Магілёўскай архідыяцэзіі Антоні Дзям'янка, пробашч Чырвонага касцёлу Ўладзіслаў Завальнюк і вернікі. Перапахаваньне адбылося ў касцельнай нішы побач з галоўным уваходам, пад выяваю Хрыста Збаўцы. Пан вярнуўся. Праз 78 гадоў.

Вечная памяць!

Trzeci Festiwal Kultury Białoruskiej

Wrocław 8-11 czerwca 2006

Дзяржсакратар канцэлярыі прэм'ер-міністра Польшчы Адам Ліпінскі заявіў, што спадарожнікавая трансляцыя незалежнага беларускага тэлеканалу можа распачацца ўжо ў 2007 г. «Гэтае тэлебачаньне будучь рабіць беларусы для беларусаў» — заверыў сп. Ліпінскі. Узначаліць яго слынная польская журналістка Агнешка Рамашэўская-Гузы. Стала вядома таксама пра намеры польскага ўраду падтрымаць стварэньне новай беларускай інтэрнэт-газэты.

Уроцлаўскі фэстываль «Зараз Беларусь!»

З 8 па 11 чэрвеня ў Польшчы (Уроцлаў) праходзіў Фэстываль беларускай культуры. У сьвяточную праграму была ўключана прэзэнтацыя «Нашай Нівы».

Уроцлаўскі фэстываль, што праводзіцца тут ужо трэці год запар, гэтым разам займеў назву — «Зараз Беларусь!». Упершыню патранат над фэстывалем узяў прэм'ер-міністар Польшчы Казімер Марцінкевіч. Ладзіў сьвята Калегіюм Усходняй Эўропы. Асьвятлялі падзею найбуйнейшыя польскія СМІ.

Урачыстае адкрыцьцё фэстывалю пачалося зь вітальнага слова мэра Ўроцлава Рафала Дуткевіча, які адзначыў наступнае: «Незалежная, дэмакратычная Беларусь для гэтага рэгіёну — гэта вельмі важны элемэнт яе функцынаваньня. Уроцлаў заўсёды будзе падтрымліваць дзеянні, якія служаць разьвіцьцю дэмакратыі й грамадзянскай супольнасьці ў Беларусі».

Старшыня Калегіюму Ўсходняй Эўропы і арганізатар імпрэзы Ян Анджэй Дамброўскі патлумачыў прычыны правядзеньня фэстывалю менавіта ва Ўроцлаве тым, што тут жыве вялікая колькасьць ураджэнцаў Беларусі, а таксама прыхільнасьцю мясцовых уладаў да супрацоўніцтва з краінамі Ўсходняй Эўропы.

Пазьней адбыўся выступ беларускіх бардаў Андрэя Мельнікава і Зьмітра Баргосіка. Веў праграму Віктар

Шалкевіч, які быў па-сапраўднаму сур'эзным толькі тады, калі слухаў песьні калегаў. Зьміцер Баргосік прапанаваў слухачам свой віленскі цыкль песьняў, Андрэй Мельнікаў нагадаў прысутным пра супольную гісторыю абодвух народаў.

Другі дзень фэстывалю распачаўся падпісам кніжак Уладзімера Арлова і Андрэя Хадановіча, выдадзеных Калегіюмам пры падтрымцы Міністэрства культуры і гістарычнай спадчыны Польшчы.

Наступнай была прэзэнтацыя газэты «Наша Ніва». Тэмай гутаркі была гісторыя і цяперашні стан рэчаў у найстарэйшым беларускамоў-

ным выданьні Беларусі. Пачынаючы мерапрыемства, Ян Анджэй Дамброўскі падкрэсьліў выключную важнасьць вольнага слова для беларускага грамадства і адначыў вялікую ролю «Нашай Нівы» ў паўстаньні беларусаў як нацыі. Веў сустрэчу журналіст Павал Мажэйка, які распавёў пра тое, як, выпадкова купіўшы ў сярэдзіне 90-х у Горадні «НН», зрабіўся тым, кім ёсьць цяпер.

Польскіх журналістаў цікавілі ўмовы працы іх беларускіх калегаў зь незалежных выданьняў, дынаміка росту накладу «Нашай Нівы», зьмена фармату газэты, спосабы дастаўкі яе да

Калегіюм Усходняй Эўропы заснаваны Янам Новакам-Езяранскім у 2001-м. Няўрадавая арганізацыя, што мае на мэце наладжваньне кантактаў у сфэры культуры паміж краінамі Сярэдняй і Ўсходняй Эўропы.

Два найпапулярнейшыя беларускія барды — Зьміцер Бартосік (зьлева) і Віктар Шалкевіч.

чытачоў. Адзін з выкладнікаў Уроцлаўскага ўнівэрсытэту пацікавіўся станам самасьведомасьці беларусаў, ці не даводзіцца «Нашай Ніве» на сваіх старонках, як і сто гадоў таму, апавадаць беларусам пра іх гістарычнае мінулае, тлумачыць важнасьць уласнай мовы і культуры. Беларускія студэнты, што навучаюцца ў Польшчы, цікавіліся магчымасьцю чытаць газэту ў Польшчы.

Увечары таго ж дня адбылася аўтарская літаратурная вечарына з удзелам Яна Максімока, Уладзімера Арлова ды Андрэя Хадановіча. Веў сустрэчу Лявон Баршчэўскі. Прэзэнтаваліся выданьні зь «Беларускай бібліятэкі», што выйшлі ў сьвет дзякуючы Калегіюму Ўсходняй Эўропы. Сярод іх надрукаванае асобнай кнігай ліставаньне Васіля Быкава з Рыгорам Барадуліным.

У суботу ў сядзібе Калегіюму адбылася дыскусія на тэму «Традыцыя ды сучаснасьць». Гаворка вялася пра месца Беларусі ды беларускай культуры ў Эўропе. У сустрэчы ўдзельнічалі міністар культуры й нацыянальнай спадчыны Польшчы Казі-

Зьмітру Гурневічу зайздросьцяць усе беларускія каталікі: ён маліўся разам з Папам, калі той быў у Варшаве.

меж Міхал Уяздоўскі, старшыня Калегіюму Ян Андэжэй Дамброўскі і ўдзельнікі фэстывалю з Прагі — перакладнік беларускай літаратуры Ян Максімок ды Ілья Глыбоўскі з арганізацыі «Чалавек у нядолі», беларускі студэнт Зьміцер Гурневіч. Сустрэча транслявалася ў жывы этэр Польскага радыё — 2. Польскі міністар падкрэсьліў апалітычнасьць і некамэрцыйнасьць польскага ўдзелу ў разьвіцьці беларускай культуры. «Гэта праява салідарнасьці зь людзьмі, якія таксама хочуць жыць у волі», — зазначыў сп. Уяздоўскі.

Адною з прычынаў таго, што беларуская літаратура ня мае выйсьця на эўрапейскі рынак, удзельнікі сустрэчы

назвалі адсутнасьць якасных перакладаў беларускіх твораў. Запачаткаваная Калегіюмам «Беларуская бібліятэка» мае выправіць сытуацыю прынамсі на польскім выдавецкім рынку. Было адзначана таксама, што тая частка беларускіх твораў, якая выйшла з-пад уплыву дзяржавы ці была ёю выцснутая па-за рамкі афіцыйнасьці, штотраз дэманструе найвышэйшы ўзровень разьвіцьця. Гэта датычыць і кнігавыдавецтва, і музыкі, і мастацкага асяродку.

Канцэрт лірнай музыкі ў выкананьні капэлі пад кіраўніцтвам Алеся Ляся наведваў Аляксандар Мілінкевіч, а разам зь ім — ваявода Ніжняй Сьлезіі Кшыштаф Гжэльчык, які насіў у той вечар зна-

чак з надпісам «За Свабоду».

У часе візыту ва Ўроцлаў Аляксандар Мілінкевіч сустракаўся ў памяшканьні Ўроцлаўскага ваяводзтва з польскімі і беларускімі студэнтамі, адказваў на іх пытаньні. На сустрэчы прысутнічалі прадстаўнікі мясцовай улады, а таксама былы польскі амбасадар у Беларусі Марыюш Машкевіч і былы старшыня Зьвязку палякаў у Беларусі Тадэвуш Гавін. Іна Кулей сустрэлася з групай беларускіх студэнтаў, што за ўдзел у сакавіцкіх акцыях пратэсту былі адлічаныя з унівэрсытэтаў. У ліпені для іх распачнуцца курсы польскай мовы, а ў кастрычніку тыя, хто пройдзе адбор, пачнуць навучаньне ў польскіх унівэрсытэтах. Усяго польская частка праграмы дапамогі рэпрэсаваным мае ахапіць 200 чалавек улучна зь дзецьмі пацярпелых актывістаў.

У нядзелю раніцай стыпендыянты праграмы імя Кастуся Каліноўскага сустракаліся зь міністрам Канцылярыі прэм'ера Адамам Ліпінскім. Сустрэча мела назву «Маладая эліта Беларусі — што далей?».

Працягам праграмы быў паказ дакумэнтальных фільмаў, зьнятых журналісткай ТВР Агнешкай Рамашэўскай-Гузы падчас беларускіх вулічных акцыяў.

Завяршылі фэстываль канцэрты гуртоў аўтэнтчнай фальклёрнай музыкі «Гуда» ды «Троіца».

Падобныя фэстывалі ладзіцца па ўсёй Польшчы: у Кракаве, Беластоку, Варшаве. Яны прыцягваюць сталую ўвагу ня толькі польскіх беларусаў, якія з пэўных прычынаў ня маюць магчымасьці трапіць у Беларусь, але й саміх палякаў. Бо такія імпрэзы, падобна фотавыставе Сяргея Пльгкевіча «Экзатычная Беларусь», што месцілася гэтымі днямі ў памяшканьні Калегіюму, адкрываюць для іх зусім іншую, невядомую і часам, як апынаецца, вельмі блізкую ім Беларусь.

Сямён Печанко, фота аўтара

Другі крок у неба

На Міжнародным фестывалі хрысьціянскіх фільмаў «Magnificat» на Глыбоччыне прысутнічаў Андрэй Расінскі.

Фэст хрысьціянскіх фільмаў — рэдкая зьява. «Magnificat» — адна з трох у сьвесе кінаімпрэзаў на рэлігійную тэму. «Пабрацімам» Магніфікату зьяўляецца фэст у польскім Непакалянаве. І беларускі конкурс нездарма адкрыўся на Глыбоччыне, у вёсцы Удзела.

Тамака з XVII стагодзьдзя атабарыліся францішкане. А францішканец Максыміян Кольбэ зьяўляецца

заснавальнікам сучасных рэлігійных сродкаў масавай камунікацыі. Ягоны часопіс «Рыцар Беззаганнай», які быў запачаткаваны ў Горадні, дасягаў накладу мільён асобнікаў.

Ва Удзеле — касцёл Беззаганнага Зачацьця Найсьвяцейшай Марыі Панны, якую вельмі шанавалі Кольбэ, музэй Кольбэ — і ягоны маленькі помнік.

Браты-францішкане — рыцары Беззаганнай — па-

кажуць наведнікам лялечную стаенку, прысьвечаную Люрду й Бэтлему — зь ягнятамі, цягнікамі й каляровым асьвятленьнем.

А 7 чэрвеня пад помнікам Максыміяну Кольбэ адкрыўся другі каталіцкі фэст хрысьціянскіх фільмаў «Magnificat-2006».

Навука хрысьціянскіх фільмаў

Калі на першым фэсьце ў 2005 годзе было 25 фільмаў з 7 краінаў, то сёлета — ужо 28 з 8. У тым ліку стужкі з Мэксыкі, Латвіі, Канады, Швайцарыі, Польшчы.

Калі раней на конкурс ставілі ўсё, што аўтары дасылалі, то цяпер карціны прайшлі папярэдні адбор — і ўзровень паказаных фільмаў вырас.

Так стужка барысаўскай студыі «СКІФ» «Тры жыцьці» значна пераўзыходзіла мінулагодні фільм студыі — і гэта яўны ўплыў кінафэсту.

Упершыню адбыліся майстар-клясы. Свае творы, адзначаныя на шматлікіх міжнародных фэстах, паказалі Віктар Асьлюк і Юры Гарулёў.

Заля была забітая. На-стаўнікі прыводзілі вучняў,

а кінапракат зацікавіўся фестывальнымі стужкамі.

Дыскусія пра шляхі разьвіцьця хрысьціянскага кіно была гарачаю і вельмі плённай.

Як і што паказваць у хрысьціянскім кіно?

Сьвятароў, манахаў, законьніц? Але як зрабіць так, каб гэта не было саладжавым і нудным? Як перадаць таямніцы сакрамантаў?

І як праз штодзённае жыцьцё сьвецкага чалавека выявіць Боскія законы й хрысьціянскую ісьціну?

Уніканьне скандалаў

«Magnificat» — ня той фэст, які любіць скандалы. І гэта звязана з самой ягонай прыродай. Мітусьлівае, непрыхільнае — усё, што ставіць грамадзкі жарыцьці вышэй за Боскае — таксама не для «Magnificat'у».

Так, заідэалізаваная стужка пра сусьветную вайну дысгармавала зь ціхмяным фэстам. Фільм пра Спаса-Эўфрасіньнеўскі манастыр дапускаў нетактоўнасьці адносна каталікоў.

Яшчэ скандальнейшым быў латвійскі фільм «Але час ужо блізкі». Там два героі-сэкранты спачатку прапаведуюць Дабравесьце — адлілі завяршаюць усё рэкламай «асьвячонага» шакаляду. І рэжысэр захапляецца гандлёва-маркетынгавай дзейнасьцю сваіх героёў.

Самая вялікая правакацыя — «Ісус — вандроўнік у краіну Ўсходу» — швайцарскага рэжысэра. Апокрыфы, усходнія легенды, рэрыхіянства... «Памылка, што я ўвогуле ўключыў фільм у праграму», — прызнаўся старшыня кінафэсту Юры Гарулёў.

Але скандальныя стужкі проста не былі аніак адзначаныя журы. Фэст зграбна абышоў небажальныя пасткі — але само іхняе зьяўленьне гаворыць, што

падзея пакрысе набірае абароты.

Прызэры фэсту

Як і летась, Гран-пры было вырашана не прысуджаць. Карціна Галіны Адамовіч «Завядзёнка», якая выглядала на фаварыта, атрымала толькі ўхвальны дыплём за высокі прафэсійны ўзровень.

Найлепшым дакумэнтальным фільмам прызнаная стужка чэскіх аўтараў «Уганда, пакутная пэрліна Афрыкі». Фільм Леаша Рышкі распавядае пра краіну, што разьдзірае грамадзянская вайна. Бунтаўнікі крадуць дзяцей і вучаць іх забіваць. А місіянеры розных канфэсій апякуюцца ўцекачамі і дапамагаюць вярнуцца дзецям да нармальнага жыцьця.

Прыз каталіцкай асацыяцыі для камунікацыі «Signif-Belarus» атрымала стужка Міхаіла Якжэна «Родная душа» інфармацыйнага агенцтва Беларускай Праваслаўнай Царквы. Карціна распавядае пра ігумена Нікана, «мучаніка за Хрыстовую веру».

Айцы-францішкане ўпадабалі фільм Мікалая Князева «Сэрафімавы браты», які паказвае жыцьцё праваслаўных манахаў. Стужку Беларускага відэацэнтру адзначылі «за яскравае ўвасабленьне вобразу сьвятара — настаўніка, лекара чалавечых душ».

Братэрскі фэст «Непакалянаў» зацікавіла карціна Ўладзімера Бокуна «Сям'я Скробат». Выпуск з тэлецыклю «Лёс чалавека» гаворыць пра цудоўныя падзеі ў сям'і, звязаныя з выратаванай статуяй Дзевы Марыі.

А Глыбоцкаму райвыканкаму спадабаўся просты беларускі фільм Вольгі Марокавай і Максіма Міхальцова «Палоньнікі схільнасьцяў» — на актуальную тэму барацьбы з наркаманіяй і

алькагалізмам.

Расейская стужка на тую ж тэму «Я сустрэў Бога ў цёмры» адзначаная гільдыяй кінакрытыкі Беларускага саюзу кінаматаграфістаў «за цэласнасьць зьмястоўнага і вобразнага вырашэньня сацыяльнай тэматыкі».

Адкрыцьцё «Існасьці»

Сярод тэлепраграмаў стужка «Бог дзейнічае празь людзей» Дар'і Юркевіч была па-за канкурэнцыяй. Гэты выпуск тэлепраграмы «Існасьць» паказвае адзін дзень з жыцьця ксяндза Ёзаса Булькі. Трапныя назіраньні, удалыя дэталі і дасьведчаны мантаж маладой рэжысэркі (яна шчэ вучыцца ў Акадэміі мастацтваў) вылучаюць гэтую стужку на агульным тле.

Фільм Дар'і Юркевіч быў адзначаны галоўным прызам за найлепшую тэлепраграму — і, бадай, толькі з гэтым прызам не было інтрыгі.

Выпускі праграмы «Існасьць» стала ўдзельнічаюць у фэсьце і звярнулі на сябе ўвагу яшчэ летась.

Галоўная прэмія кінафэсту адкрывае нам незаўважную раней праграму беларускае тэлевізіі. Сярод перадачаў «Існасьці», што выходзіць раніцай па суботах, ёсьць сапраўдныя дьямэнты.

Выпрабаваньне прышлым

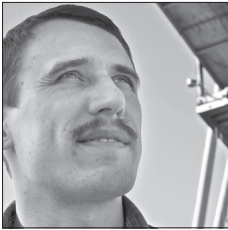
Фэст разьвіваецца. Гэта патрабуе адпаведнай інфраструктуры. Калі сама арганізацыя фэсту, цуды Удзела й Мосара вышэйшыя за ўсялякія пахвалы, то гатэль у Глыбокім, звыкла пазбаўлены гарачай вады, — гэта зусім не міжнародны ўзровень.

Аднак фэст выклікаў зацікаўленасьць улады. Глыбоцкі райвыканкам вырашыў наступным годам даць прызоў. Але «сымфонія» рэлігіі й палітыкі далёка ня ёсьць правілам.

Сёлета былі фільмы пра рэлігійнае ацаленьне наркаманаў і алькаголікаў. А ёсьць яшчэ праблемы абортнаў, сьмяротнага пакараньня і чалавечае годнасьці. Тэмы гэтыя натуральныя для хрысьціянскага фэсту, неабходныя, хоць і палітычна «пакучыя».

Пытайцеся ў незалежных распаўсюднікаў

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

Пасля змены наша брыгада стаяла на ўскрайку Алёшчы, чакаючы транспарту дахаты, калі з-за рогу адразу за вахтовым аўтобусам на вялікай хуткасці ў клубах пылу выруліла пагоня. Усё было, як у кіно. Міліцэйскі легкавік ляцеў наўздагон аранжаваму мікрааўтобусу, чый кіроўца манэўраваў, каб ня даць прыціснуць сябе да ўзбочыны. «Вадзіцель аўтобуса, спыніце рух!!!» — у рупар, на ўсю вёска зараўло зь міліцэйскай машыны. Вахтоўка ад грэху падалей збочыла з трасы. Пагоня пранеслася міма, і хтосьці пракаментавалі:

— Значыць, не дамовіліся.

Дамаўляюцца тут звычайна ўначы. Пад вечар машыны са спэцнумарамі ці танаваным шклом становяцца наўзбоч лясных дарог і чакаюць. Калі лес ахутвае цемра й цікаўны люд у навакольных вёсках кладзецца спаць, на дарогах зьяўляюцца фуры з кантрабандай, грузавікі зь «левым» лесам ды крадзеныя легкавікі. Нечакана ў святле фараў узнікае даішнік з жазлом, спыняе «браткоў», вядзе іх да машыны ў хмызьняк і праз паўгадзінкі, замацаваўшы вынікі размовы моцным мужчынскім поціскам, зычыць ім добрай ночы й шчаслівай дарогі.

Так і стаіць перад вачыма ролік БТ пра сумленных і ветлівых мытнікаў: «Ацечаству служу!..»

Праца ў начную зьмену, зь якой раз-пораз

Чорная

даводзіцца ісьці дахаты пешшу — цудоўная магчымасьць вывучыць тэхналёгію й расклад сіценскай «чорнай мытні». Спрактыкаваньня вяскоўцы зь першага позірку адрозьніваюць «зьялёных» ад супрацоўнікаў Міністэрства надзвычайных сытуацыяў, а падаткавікоў ад уласна мытнага кантролю. Зрэшты, калі здараецца якаясь «накладка», у Алёшчу ці Сігна прыяжджае цэлая брыгада ў разнамасных формах, часам нават з аўтаматамі ды сабакамі.

Галоўныя прычыны існаваньня сіценкай чорнай мытні — адсутнасьць фактычнай мяжы з Расеяй і адначасова наяўнасьць мяжы эканамічнай ды юрыдычнай. *Кардон*, на якім штоночы крыміналі і мясцовыя чынавенства праварочваюць свае цёмныя справы, — гэта простая квартальная прасека, перацятая некалькімі грунтовымі дарогамі. Менск—Піцер, Полацак—Пскоў, Віцебск—Невель — у сіценскіх лясох сыходзяцца многа хлебных абхадных шляхоў. Мала таго, скупка крадзенага мэталу, няўлічанае драўніны, футра, грыбоў ды ягадаў гэтаксама кіруецца праз чорную мытню на Расею: там і рынак большы, і кантролю менш. Пра чыгуначны сьпіртаправод «Максімка», міграцыю зброі, наркотыкаў ды нелегалаў няма і мовы: гэты бізнэс на ўмоўнай расейска-беларускай мяжы аблягчае

ХРОНІКА РЭПРЭСІЙ І СУПРАЦІВУ 6 – 13 ЧЭРВЕНЯ

4 чэрвеня: затрыманьне ў Салігорску

У Салігорску падчас распаўсюду газэты «Товарищ» затрыманы непаўналетні моладзевы актывіст **Аляксей Янковіч**.

5 чэрвеня: арышт брата Казуліна

На 5 сутак у Менску арыштаваны **Ўладзімер Казулін**, брат экс-кандыдата ў прэзыдэнты. Суд адбыўся завочна, пра прысуд У.Казулін даведаўся празь месяц пасля яго вынясення.

На пастара царквы «Новае жыцьцё» **Вячаслава Ганчарэнку** склалі пратакол за богаслужэньне без дазволу ўлады ў непрыстасаваным памяшканьні.

6 чэрвеня: папярэджаньне бачку галадоўнікаў

Уладзімер Шылу з Салігорску, бацьку галадоўнікаў Івана ды Ільлі, пракуратура вынесла папярэджаньне з прычыны ўдзелу

сыноў у галадоўцы.

Журналіст «Комсомольской правды» **Алег Улевіч** атрымаў з Галоўнага ўпраўленьня ўнутраных справаў Менгарвыканкаму паведамленьне, што крымінальная справа па ягоным зьбіцьці 2 сакавіка прыпынена «ў сувязі зь невысьвятленьнем асобы, якую належаць прыцягнуць у якасьці абвінавачанага».

Рэдакцыя і заснавальнік недзяржаўнага гістарычна-літаратурнага часопісу «**Лідскі летпісец**» атрымалі папярэджаньні ад Міністэрства інфармацыі за зьмену пэрыядычнасьці выхаду выданьня, адсутнасьць своечасовай абавязковай рассылкі й непраўдзівыя даты выхаду ў сьвет у некалькіх нумарох. Абодва папярэджаньні падпісала 31 траўня намесьніца міністра Лілія Ананіч.

Горацкі раённы суд пакараў штрафам у 20 базавых велічыняў прадпрымальніка **Дзям'яна Франкоўскага**, які распаўсю-

джае недзяржаўныя выданьні. Фармальнай падставай стала прыверка яго гандлёвай кропкі падатковай інспэкцыяй.

У Горадні 6 чэрвеня на допыт у пракуратуру ў справе «Маладога фронту» выкліканы моладзевы актывіст **Зьміцер Цесьлянок**. Допыт доўжыўся 3 гадзіны.

8 чэрвеня: канфіскацыя маёмасьці Саюзу беларускіх пісьменьнікаў

У Менску судовыя выканаўцы пачалі «пераліс» маёмасьці ГА «**Саюз беларускіх пісьменьнікаў**»: паводле рашэньня суду за пазыкі СБП мае сплаціць Галоўнаму гаспадарчаму ўпраўленьню Кіраўніцтва справаў прэзыдэнта 55,5 млн руб.

Зь Беларусі дэпартавалі грамадзяніна Украіны **Артэма Чысьцякова**, затрыманага 5 чэрвеня перад пачаткам пікету супраць прымусовай дэпартацыі зь Беларусі ў часе і пасля прэзы-

дэнцкіх выбараў замежных грамадзян. Усіх затрыманых, апрача Артэма, выпусьцілі празь некалькі гадзінаў, а яго адвезьлі ў турму на Акрэсьціна.

Пракуратура Беларусі выставіла абвінавачаньне рэдактару газэты «Згода» **Аляксандру Зьдзьвіжкову** ў крымінальнай справе па перадрукоўцы карыкатуры на прарока Магамэта. Адпаведна пастанова зьявілася яшчэ ў сакавіку, неўзабаве справу могуць перадаць у суд.

Другое афіцыйнае папярэджаньне ад Пракуратуры Беларусі атрымаў **Алег Манаеў**, дырэктар Незалежнага інстытуту сацыяльна-эканамічных і палітычных дасьледаваньняў, зарэгістраванага ў Вільні. Навукоўцу прапанавалі спыніць распаўсюд зьвестак пра вынікі галасаваньня на прэзыдэнцкіх выбарах і не праводзіць сацыяльна-палітычныя дасьледаваньні, «што парушаюць патрабаваньні заканадаўства». Папярэ-

МЫТНЯ

беларускі бюджэт штогод на мільёны даляраў толькі ў Сітна.

Хто ж трымае Сіценскую чорную мытню? Дастаткова праехаць вакол Полацку, каб атрымаць адказ на гэтае пытаньне: часам такіх палацаў і пад Менскам ня ўбачыш. Расейскія й тутэйшыя бандыты, адказныя чыноўнікі й «пярэваратні» зь сілавых ведамстваў, авантурысты розных масьцей... Словом, даход ад сіценскай мытні атрымлівае хто заўгодна, апроч беларускай дзяржавы й мясцовага насельніцтва.

А калісьці, 300 гадоў таму, Сітна было афіцыйным мытным пераходам. Шлях з Полацку на Невель і далей — на Вялікія Лукі, Пскоў, Ноўгарад — пільнаваў збудаваны на папялішчы крэпасці Івана Жахлівага памежны замак. Грошы ішлі ў дзяржаўную казну — і грошы немалыя. Варта прыгадаць: сярод усіх крыніцаў даходу ў бюджэт ВКЛ у XVI ст., прыкладам, берасьцейская мытня займала другое месца. У тагачасным Сітне ўпарадкаваны гасьцінец, умацаваны замак з засяджым дваром (у выпадку чаго гатовы абараніць купцоў ад разбойнікаў), карчма й вясковы кірмаш, царква для падарожных стваралі інфраструктуру, якая толькі заахвочвала сумленных гандляроў — і ставіла заслон несумленным. Зараз у цэнтральнаэўрапейскіх краінах такая

транзытная, сэрвісная эканоміка фармуе ад 25 да 60% ВУП. А што маленькае памежнае Сітна дае дзяржаве цяпер?..

Вядома, маючы халяўныя нафту ды газ з Усходу ў абмен на адсутнасьць мяжы, можна й заплюшчыць вочы на свабоду кантрабанды. Але выглядае, што пагроза перакрыцьця трубаў нарэшце прымусіць «гаспадарнікаў» згадаць пра страты ад цаневых мытняў на Віцебшчыне, Магілёўшчыне ды Гомельшчыне.

Насамрэч у незалежнай Беларусі Сітна — натуральны цэнтар дзяржаўнага мытнага кантролю на мяжы з Расеяй. База для памежнае заставы й мабільных брыгадаў службы аховы лесу й МНС. Мытня, dirty free, невялікі гатэль, аўтасэрвіс — зь іх добры адсотак (15—20%) застаецца ў муніцыпальным бюджэце і ідзе на добраўпарадкаваньне мяжы, асфальтаваньне дарог, утрыманьне шэрыфа, пабудову кэмпінгаў ды турбазаў...

Дзеля таго, каб усьведоміць саму сябе й на роўных супрацоўнічаць зь іншымі, любая краіна мусіць сьпяраша *адасобицца*. Дзяржава, што мае на межах чорныя прорвы, проста дазваляе існаваць дзіркам у галовах сваіх грамадзянаў. Каб «памежны стан» ня стаў станам беларускай сьвядомасьці, а сама Беларусь не ператварылася ў адну кантрабандную зону на сутыку Расеі й Эўразьвязу, чорныя мытні мусяць быць зьнішчаныя адразу пасля перамогі нацыянальнага абуджэньня.

в.Малое Сітна

Нечакана ў сьвятле фараў узьнікае даішнік з жазлом...

ХРОНІКА РЭПРЭСІЙ І СУПРАЦІВУ 6 — 13 ЧЭРВЕНЯ

джаньне падпісаў намеснік генп-рапорора Мікалай Купрыянаў.

У Жлобіне адбыўся заключны допыт моладзевага актывіста **Эдуарда Зелянкова**, абвінава-чанага ва ўдзеце ў незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт».

Сьледчы ў справе **Аляксандра Казуліна** адмовіў у спатканьні з палітвязьнем ягонага дацця **Юліі** й роднай сястры **Алене**.

Берасьцейскі абласны суд ска-саваў пастанову суду Ленінскага раёну Берасьця аб пакараньні за нецэнзурную ляянку **Зьмітра Шыманскага**, кіраўніка аблас-нога штабу Мілінкевіча на выба-рах. Праэцэдэнт, пра які ідзе га-ворка, адбыўся 24 сакавіка, калі Шыманскі выходзіў з ізалятару часовага ўтрыманьня: міліцыянты М.Лосіч і А.Блізьнюк хлусьліва абвінавачалі яго ў ляяцы. Асудзілі яго 5 траўня завочна на 1 б.в. Ця-пер суд скасаваў ранейшую пас-танову й адправіў справу на паў-

торны разгляд.

9 чэрвеня: галадоўнік страціў прытомнасьць

У Жодзіне галадоўнік **Сяржук Гудзілін** страціў прытомнасьць, дактары паставілі яму кропельніцу з глюкозай. У Менску хуткую да-памогу вымушаны быў выклікаць **Зьміцер Хведарук**, якому зрабілі некалькі ўколаў. Ён, **Яўген Скрабутан** (Горадня), **Ігар Шчэкарэвіч** (Луцк, Украіна), **Сяржук Чайка** (Ліда) праз кеп-скае самачуцьце спынілі галадоў-ку.

Мікалай Аўтуховіч у адказ на просьбы сяброў і калег спыніць галадоўку даў згоду піць ваду.

Моладзевага актывіста зь Мен-ску, галадоўніка **Зьмітра Даш-кевіча** выклікалі ў пракуратуру для паказаньняў у крымінальнай справе «Маладога фронту».

Ірыну Казуліну, жонку экс-кандыдата ў прэзыдэнты, затрым-

лівалі ў аэрапорце пры вылёце зь Беларусі: у самалёт ёй удалося трапіць за 7 хвілінаў да адлёту.

Кіраўніцтва **Свабоднага прафсаюзу Беларускага** ат-рымала ліст ад Мін'юсту з патра-баваньнем у месячны тэрмін па-даць у Полацкі гарвыканкам даку-мэнты, якія пацвярджаюць наяў-насьць юрадрасу **прафсаюзнай суполкі** на ААТ «Полацк-Шкловалакно». Адміністрацыя прадрпрыемства адмовіла суполцы ў падаўжэньні арэнднай дамовы яшчэ ў лістападзе 2005 г.

У Беларусь не пусьцілі **60 удзельнікаў хроснага ходу** з Адасы ў падмаскоўны Сергіеў Пасад: ад іх патрабавалі дазвол ад мясцовых уладаў і блаславень-не ад Беларускай Праваслаўнай Царквы.

11 чэрвеня: флэш-моб на Кастрычніцкай

Пасьля флэш-мобу ў памяць

намэтавага мястэчка — удзельнікі ставілі на плошчы беляі і чырво-ныя папяровыя намечкікі — затры-манья моладзевыя актывісты **Аляксей Казулін** і **Іван Бу-рыкін**.

12 чэрвеня: дэпутат Зарам-бюк далучыўся да галадоўкі

Супраць інспэктара міліцыі І.Шаблова распачатае дысцыплі-нарнае расьсьледаваньне: падста-вай стала скарга **Валер'я Шчук-іна**, якога міліцыянт незаконна затрымаў падчас прэзыдэнцкай выбарчай кампаніі.

Да галадоўкі моладзевых акты-вістаў далучыўся дэпутат Мастоўс-кага райсавету **Алесь Зарамбюк**.

Артур Фінькевіч атрымаў пазоў у аддзел выкананьня пака-раньняў Заводзкага раёну Менску на 15 чэрвеня: яму мусяць назваць месца, дзе ён будзе адбываць па-караньне.

АШ

Славу таму цяжкаатлету, алімпійскаму чэмпіёну, рэкорд якога ў штуршку штангі не пабіты дасюль, Леаніду Тараненку днямі споўнілася 50 год. Скульптурны партрэт славу тага спартоўца і трэнэра (глядзі фота) у выкананьні беларускага мастака Алесь Шатэрніка прадбачліва набыты Траццякоўскай галерэяй яшчэ ў 1985 годзе. «Наша Ніва» далучаецца да шматлікіх віншаваньняў легендарнаму асілку, зычыць яму моцнага здароўя і трэнэрскай дзейнасьці.

Нестандартныя кіны

Кінафармат «4x4»

Фактотум (Factotum)

ЗША—Нарвэгія, 2005, каляровы, 94 хв.

Жанр: драма паводле твораў Чарлза Букоўскага.

Адзнака: 5,5 (з 10).

Гэнры Чынаскі (Мэт Дылан) піша й п'е. Ён зьмяняе працу за працай — на фабрыках ды сховішчах, — каб зарабіць капейчыну на чарніла (і на атрамонт таксама). Письменьнік-маргінал сустракаецца з такімі ж непрытульнымі прастытуткамі, гуляе на скачках і п'е.

Рэжысэр карціны — нарвэжца Бэнт Хамэр, вядомы «этнаграфічна-пабытовай» трагікамэдыяй «Кухонныя байкі». Герой «Фактотуму» выпісаны з такой жа паўночнай стрыманасьцю. Аніякіх буйных разгулаў, багемнай рамантыкі ці сацыяльнага выкрыцьця.

Удумлівае назіраньне за чалавекам, які сьвядома абраў

маргінальную нішу сваёй свабоды.

Місіс Гэндэрсан прэзэнтуюе (Mrs. Henderson Presents)

Вялікабрытанія, 2005, каляровы, 103 хв.

Жанр: камэдыйная драма.

Аўдавая Лора Гэндэрсан (Джудзі Дэнч) набывае лэнданскі тэатар. У кампаніі з мэнджарам (Боб Госкінз) яна арганізуе спэтаклі, дзе гераіні агаляюцца, каб падтрымаць баявы дух змагароў з фашызмам.

Джудзі Дэнч і Боб Госкінз у карціне — закаханыя камічныя старыя. А эратычнае шоў рэжысэр Стывэн Фрырз выдае за гісторыка-патрыятычную драму.

Нестандартнае спалучэньне.

Белая графіня (White Countess)

Вялікабрытанія—ЗША—Нямеччына—Кітай, 2005,

каляровы, 138 хв.

Жанр: драма.

У Шанхаі 1936 году асьлеплы дыплямат (Ральф Файнс) закахаўся ў расейскую ўцякачку-графіню (Наташа Рычардсан).

Рэжысэр стужкі — Джэймз Айвары.

Фільм намінаваўся на прэмію «Satellite Awards» за найлепшыя гук і касцюмы.

Адзін сыходзіць, другі застаецца (Un reste, l'autre part)

Францыя, 2005, каляровы, 109 хв.

Жанр: камэдыя.

Два парыскія антыквары (Даніэль Атэй і П'ер Ардыты) адначасова трапляюць у складаную сытуацыю. Пасьля сямейных мітрэнгаў кожны зь іх закахаўся. Кінуць жонку ці застацца?

Рэжысэр — Клёд Бэры.

Фільм — удзельнік кінафэсту ў Стамбуле.

Андрэй Расінскі

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ 17–18 ЧЭРВЕНЯ

Субота, 17 чэрвеня

БТ, 11.45

«Маем рэчы».

Беларусь, 2006, аўтар і вядоўца Алесь Матафонаў.

Тэлевізійная перадача.

Тэма перадачы — куфар.

БТ, 19.25

«Сын за бацьку».

Беларусь—Расея, 1995, рэж. Мікалай Яроменка—мал.

Крымінальная драма.

Дырэктар мэдычнага цэнтру (Мікалай Яроменка—ст.) нажывае праблемы з мафіяй. Сын з Масквы (Яроменка—мал.), сяляне-партызаны і міліцыя (Уладзімер Гасьцюхін) паўстаюць супраць буржуаў.

Трыюмф лукашэнкаўска-

га кіно. Настроі «электраральнай рэвалюцыі» 1994 г. І галоўны мафіёзі — пад Пазьняка.

НТВ, 21.40

«Шоў пачынаецца».

ЗША, 2002, рэж. Том Дэй.

Камэдыйны баявік.

Дэтэктыў Міч вельмі ня любіць, калі яму замінаюць... Але гэта адбылося.

СТВ, 00.10

«На дзесяць хвілінаў старэйшы: віялянчэль».

Вялікабрытанія—Нямеччына, 2002, рэж. Бэрнарда Бэрталючы.

Кароткамэтражныя навазі аб прыродзе часу.

Энцыкляпэдыя рэжысуры — ад слыхных майстроў.

Нядзеля, 18 чэрвеня

АНТ, 18.20

«Бітлджус».

ЗША, 1988, рэж. Тым Бэртан.

Казачна—містычная камэдыя жахаў.

Сямейная пара прывідаў, каб выгнаць з дому гасьцей, наймае пякельнага хулігана Бітлджуса... Лепей бы яны гэтага не рабілі. Бадзёрансардынарная камэдыя-жахаўка ад амэрыканскага казачніка Тыма Бэртана.

Ролі выконваюць: Алек Болдўйн, Джына Дэйвіс. Дзяўчынку, якая сябруе з прывідамі, сыграла Вайнона Райдэр.

БТ, 23.55

«Даві на газ».

Данія, 2002, рэж. Ласэ

Спанг Ольсээн.

Авантурная камэдыя.

Хросны бацька па мянушцы Манах безнадзейна хворы. Перад сьмерцю ён зьбіраецца наведаць свайго байструка Людвіга. Вось толькі сыноч сядзіць дзесьці ў турме ў Швэцыі...

СТВ, 23.55

«Малады Адам».

Вялікабрытанія—Францыя, 2003, рэж. Дэйвід Маккензі.

Дэтэктыўная драма.

Ангельшчына 1950-х. Калісьці валацуга Джо быў пісьменьнікам, а цяпер на баржы цягае вугаль. Аднойчы з каналу вылоўліваюць цэла дзяўчыны. Джо не сьпяшыць прызнацца, што калісьці яе ведаў...

Андрэй Расінскі

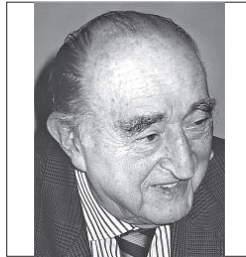

У НУМАРЫ

Спадарожнікавае
ТБ па-беларуску

запрацуе ў 2007 годзе.

Старонка 24

Фінляндызацыя
Беларусі

Леапольд Унгер прапанаваў канцэпцыю выжывання Беларусі пад бокам у Расеі.

Старонка 21

Б-Ч-Б

Каб ажыццявіць мару Купалы і Быкава, неабходна, каб наступны прэзідэнт Беларусі проста...

Старонка 14

Чорная мытня

на мяжы з Расеяй.
Старонка 28

Бацька Сымона
і Алены

У Чырвоным касьцёле ўрачыста перазахаваны ягоны фундатар Эдвард Вайніловіч.
Старонка 22

Балахонаў у Менску

16 чэрвеня ў малой залі Дому літаратара адбудзецца прэзентацыя кнігі С. Балахонава «мя грушы». Вядоўцы Ігар Бабкоў / Валянцін Акудовіч.

У праграме:

- выступ, чытаньні і сьпевы Сяргея Балахонава,
- сьпевы Андрэя Мельнікава,
- тэатральная сцэнка «Палескія мядзьведзікі»,
- жывая дыскусія з удзелам

І. Бабкова, В. Акудовіча, А. Касьцюшкі, Ю. Крупенькі, В. Булгакава, Г. Кісьліцынай і іншых пачэсных суайчыньнікаў. Пачатак а 18-й. Уваход вольны.

Сям'я Савіцкіх—Раковічаў дзякуе ўсім за падтрымку і дапамогу. Сябры сапраўды пазнаюцца ў няшчасьці, але хай гэтае няшчасьце мінае Вас, а сябры застаюцца.

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

В. Паўліняты, Віленск. губ. Вялейск. пав. За граніцай дарогі абсаджаны фруктовымі дрэвамі, і нікому ў галаву ня прыйдзе яблычка з дрэва ўкрасьці. У нашай старонцы крыху іначай вядзецца. Гэтак нядаўна селянін з в. Паўліняты І. Аў-іч забраўся ў чужы сад, украў адтуль сем дрэвак і завёў у сябе садочак. Але ў скорасьці агледзеліся, і прыйшлося Аў-вічу дрэўцы аднесьці, а якая яшчэ будзе яму награда — нямаведама, бо ўраднік зрабіў пратакол і пайшла справа ў суд.

М. «Наша Ніва». 1911. № 20—21.

А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць
«Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас. Адначасова Рэдакцыя зьвяртаецца з просьбай ахвяраваць на выданьне. Дэталі — **старонка 11.**

ПРЫВАТНЫЯ
АБВЕСТКІ

КВАТЭРА

Супрацоўнік «НН» здыме адна-ці двухпакаёвую кватэру ў Менску на доўгі тэрмін. Тэл. 687-20-93. Сяргей

Здам 2-х пакаёвую кватэру на доўгі тэрмін. Прыязнасьць да Беларусі — перадумова, беларускамоўнасьць — вітаецца. Т.: 757-94-07. Вадзім

МУЗЫКА

Шукаю беларускамоўную хатнюю настаўніцу музыкі і спяваў для дзяўчынкі пяці з паловай гадоў. Т.: 216-87-50, 664-72-78. Анатоль

НАБУДУ

Набуду налекку для клявіятуры зь беларускай раскладкаю. Пажадаю чорную, але можна й белую. spadar_pett@tut.by

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч, У. Знамяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Лява
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Міасовы фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за зьмест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі прыярытэцкага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 112. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2521. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаньня ў друку 23.00 14.06.2006.

Замова № 3259.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/112